

**ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**FEN BİLGİSİ ÖĞRETMEN ADAYLARININ TÜKENMİŞLİK VE KPSS KAYGI
DÜZEYLERİNİN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ**

MATEMATİK VE FEN BİLİMLERİ EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AYDIN AKDENİZ

MAYIS 2019

ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

FEN BİLGİSİ ÖĞRETMEN ADAYLARININ TÜKENMİŞLİK VE KPSS KAYGI
DÜZEYLERİNİN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

MATEMATİK VE FEN BİLİMLERİ EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Aydın AKDENİZ

DANIŞMAN: Prof. Dr. Soner YAVUZ

ZONGULDAK

Mayıs 2019

KABUL:

Aydın AKDENİZ tarafından hazırlanan “Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Tükenmişlik ve KPSS Kaygı Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi” başlıklı bu çalışma jürimiz tarafından değerlendirilerek Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak oybirliğiyle kabul edilmiştir. 27/05/2019

Danışman: Prof. Dr. Soner YAVUZ .....
Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Ereğli Eğitim Fakültesi, Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Bölümü

Üye: Doç. Dr. Ezgi TAYLAN KOPARAN .....
Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Ereğli Eğitim Fakültesi, Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Bölümü

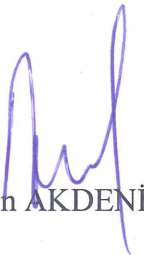
Üye: Dr. Öğr. Üyesi Bahattin Deniz ALTUNOĞLU .....
Kastamonu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü

ONAY:

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım. ..../..../2019

Prof. Dr. Ahmet ÖZARSLAN
Fen Bilimleri Enstitüsü Müdürü

“Bu tezdeki tüm bilgilerin akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak elde edildiğini ve sunulduğunu; ayrıca bu kuralların ve ilkelerin gerektirdiği şekilde, bu çalışmadan kaynaklanmayan bütün atıfları yaptığımı beyan ederim.”

Aydın AKDENİZ

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

FEN BİLGİSİ ÖĞRETMEN ADAYLARININ TÜKENMİŞLİK VE KPSS KAYGI DÜZEYLERİNİN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Aydın AKDENİZ

Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi

Fen Bilimleri Enstitüsü

Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Soner YAVUZ

Mayıs 2019, 63 sayfa

Bu çalışmada, Fen Bilgisi öğretmen adaylarındaki tükenmişlik ve KPSS kaygı düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Bu değişkenler öğretmen adaylarının; cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey, sınıf düzeyi, akademik başarı ve üniversitede öğrenim gördükleri programa isteyerek yerleşip yerleşmeme durumudur. Bu araştırmada araştırma modeli olarak “tarama modeli” kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini 2018-2019 eğitim-öğretim yılında Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Ereğli Eğitim Fakültesi Fen Bilgisi Öğretmenliği programında öğrenim gören 1., 2., 3. ve 4. Sınıf öğrencilerinden 114 öğrenci oluşturmaktadır. Örneklem seçiminde, sorumlu araştırmacının öğrenimini sürdürdüğü kurum olması bakımından kolay ulaşılabilir örneklem seçimi tercih edilmiştir. Araştırmada, öğretmen adaylarındaki mevcut tükenmişlik ve KPSS kaygı düzeylerinin ne durumda olduğu ve öğretmen adaylarının tükenmişlik ve KPSS kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı araştırılmıştır. Bunun yanında öğretmen adaylarının tükenmişlik ve KPSS kaygı düzeylerinde cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey, sınıf düzeyi ve ağırlıklı genel not ortalamaları ile belirlenen akademik başarılarına göre anlamlı bir farklılık olup olmadığı incelenmiştir. Ayrıca, tükenmişlik ve KPSS Kaygı düzeylerinde, üniversitede öğrenim gördükleri programa isteyerek

ÖZET (devam ediyor)

yerleşip yerleşmeme durumuna göre anlamlı bir farklılık olup olmadığı da araştırılmıştır. Yapılan analizler sonucunda; öğrencilerin mevcut tükenmişlik durumlarının (3,28) orta düzeyde ve yine mevcut KPSS kaygılarının da orta düzeyde (3,04) olduğu belirlenmiştir. Araştırma kapsamında belirlenen önemli sonuçlardan birisi de, öğretmen adaylarının tükenmişlik puanları ile KPSS Kaygı puanları arasında orta düzeyde pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin varlığıdır. Bu durum, öğretmen adaylarında KPSS sınav kaygısı ve tükenmişliğin birlikte ortaya çıktığı anlamına gelmektedir. Bunun yanı sıra, öğretmen adaylarının hem tükenmişlik hem de KPSS kaygı düzeylerinde cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Sadece KPSS kaygı düzeylerinde sosyo-ekonomik düzey açısından, düşük ve orta seviye sosyo-ekonomik düzeye sahip bireyler arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. KPSS kaygı puanları bakımından sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan öğrencilerin, sosyo-ekonomik seviyesi orta düzeyde olan öğrencilere göre daha olumlu düşüncelere sahip olduğu tespit edilmiştir. Yine KPSS kaygı düzeylerinde, sınıf düzeyine bakımından incelendiğinde; öğrenimlerinin henüz başlarında olan 1. ve 2. Sınıf öğrencileri daha olumsuz düşüncelere sahip iken, öğrenim hayatının sonlarına yaklaşan 3. ve 4. Sınıf öğrencilerinin ise daha olumlu düşüncelere sahip olduğu tespit edilmiştir. Diğer önemli bir sonuç ise, hem tükenmişlik hem de KPSS kaygı düzeylerinde, üniversitede öğrenim gördükleri programa istemeden yerleşen öğretmen adaylarının programa isteyerek yerleşen öğrencilere göre daha olumlu düşüncelere sahip olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen Adayları, KPSS Kaygısı, Tükenmişlik Düzeyi

ABSTRACT

M. Sc. Thesis

THE INVESTIGATION OF BURNOUT AND KPSS ANXIETY LEVELS FROM VARIOUS VARIABLES AMONG SCIENCE TEACHER CANDIDATES

Aydın AKDENİZ

**Zonguldak Bulent Ecevit University
Graduate School of Natural and Applied Sciences
Department of Mathematics and Science Education**

Thesis Advisor: Prof. Dr. Soner YAVUZ

May 2019, 63 pages

In this study, it is aimed to investigate burnout and KPSS anxiety levels among science teacher candidates in terms of various variables. These variables are gender, socio-economic level, class level, academic achievement and non-resident status of the program they study in the university. In this study, "survey model" was used as a research model. The sample of the study consisted of 114 students from 1st, 2nd, 3rd, and 4th grade students studying in the Science Teaching program at Zonguldak Bülent Ecevit University Ereğli Faculty of Education in 2018-2019 academic year. In the selection of the sample, the selection of easy-to-reach sample was preferred due to the fact that the responsible researcher was the institution he continued to study. In the study, it was investigated whether there was a significant relationship between the burnout and KPSS(public personnel selection examination) anxiety levels of teacher candidates and current burnout and KPSS anxiety levels in teacher candidates. In addition, it was investigated whether there was a significant difference in the burnout and KPSS anxiety levels of the prospective teachers according to their academic achievements determined by gender,

ABSTRACT (continued)

socio-economic level, grade level and weighted grade point averages. Also, it was investigated whether there was a significant difference in burnout and KPSS anxiety levels according to whether they have been willingly settled in the program they study in university or not.

As a result of the analysis; the current burnout (3.28) of the students was at medium level and the current KPSS concerns were at the middle level (3.04). One of the important results determined within the scope of the study is that there is a low but positive and statistically significant relationship between the burnout scores of the teacher candidates and KPSS anxiety points. This means that if pre-service teachers' KPSS test anxiety increases, their burnout levels will also increase. In addition, there was no significant difference between both the burnout and KPSS anxiety levels of the teacher candidates according to the gender variable. Only a significant difference was found between the socioeconomic level and the low and middle level socio-economic status of the KPSS anxiety levels. It has been determined that students with low socio-economic level in terms of KPSS anxiety scores have more positive thoughts than students with moderate socio-economic level. When the level of anxiety in the KPSS is examined in terms of class level; While the 1st and 2nd year students who are in the beginning of their education had more negative thoughts, it was found that 3rd and 4th grade students who approached the end of learning life had more positive thoughts. Another important result is that both the burnout and KPSS anxiety levels of the students who have unwillingly settled in the program they have studied at university have more positive thoughts than the students who willingly settled in the program.

Keywords: Teacher Candidates, KPSS Anxiety, Burnout Level.

TEŞEKKÜR

Başta tez danıŐmanım Sayın Prof. Dr. Soner YAVUZ olmak üzere sevgili eŐim Hale HİTİT AKDENİZ'e, anneme, babama ve araştırmaya sunmuş olduğu veriler için Zonguldak Ereğli EĞitim Fakóltesi, Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarına en kısa zamanda göreve başlamaları dileğiyle teŐekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
KABUL.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	v
TEŞEKKÜR.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	ix
ÇİZELGELER DİZİNİ.....	xiii
EK AÇIKLAMALAR DİZİNİ.....	xv
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	xvii
BÖLÜM 1 GİRİŞ.....	1
1.1 PROBLEM DURUMU.....	1
1.2 ARAŞTIRMANIN AMACI.....	2
1.3 ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	2
1.4 ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ.....	3
1.4.1 Araştırmanın Alt problemleri.....	3
1.5 SAYILTIAR.....	4
1.6 SINIRLAMALAR.....	5
1.7 TANIMLAR.....	5
BÖLÜM 2 KURAMSAL BİLGİLER.....	7
2.1 MESLEK OLARAK ÖĞRETMENLİK.....	7
2.2 TÜKENMİŞLİK.....	8
2.2.1 Tükenmişlik Kavramı ve Tanımı.....	8
2.2.2 Tükenmişliğin Belirtileri.....	9

İÇİNDEKİLER (devam ediyor)

	<u>Sayfa</u>
2.2.2.1 Tükenmişliğin Bedensel Belirtileri	9
2.2.2.2 Tükenmişliğin Duygusal Belirtileri.....	9
2.2.2.3 Tükenmişliğin Davranışsal Belirtileri	9
2.2.3 Tükenmişliğin Nedenleri	9
2.2.3.1 Bireysel Faktörler	9
2.2.3.2 Örgütsel ve Çevresel Faktörler.....	10
2.2.4 Tükenmişlik Modelleri.....	10
2.2.4.1 Maslach Tükenmişlik Modeli.....	10
2.2.4.2 Cherniss Tükenmişlik Modeli	11
2.2.4.3 Pines Tükenmişlik Modeli	11
2.2.4.4 Perlman ve Hartman'ın Tükenmişlik Modeli.....	12
2.2.4.5 Freudenberger Tükenmişlik Modeli.....	12
2.2.4.6 Edelwich ve Brodsky Modeli	12
2.2.5 Tükenmişliğin Sonuçları	13
2.2.6 İlgili Araştırmalar.....	13
2.2.6.1 Yurt İçi Araştırmalar	14
2.2.6.2 Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar	17
2.3 KAYGI	18
2.3.1 Kaygı Kavramı ve Tanımı	18
2.3.2 Kaygı Türleri.....	19
2.3.3 Sınav Kaygısı	19
2.3.4 KPSS ve Kaygı	20
BÖLÜM 3 YÖNTEM	23
3.1 ARAŞTIRMANIN YÖNTEM VE MODELİ.....	23
3.2 ÖRNEKLEM.....	23
3.3 VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	24
3.3.1 Maslach Tükenmişlik Envanteri Öğrenci Formu.....	24
3.3.2 KPSS Kaygı Ölçeği.....	25

İÇİNDEKİLER (devam ediyor)

Sayfa

3.4 VERİLERİN ANALİZİ.....	26
BÖLÜM 4 BULGULAR VE YORUMLAR	29
4.1 BİRİNCİ ALT PROBLEME AİT BULGULAR VE YORUMLAR.....	29
4.2 İKİNCİ ALT PROBLEME AİT BULGULAR VE YORUMLAR	32
4.3 ÜÇÜNCÜ ALT PROBLEME AİT BULGULAR VE YORUMLAR.....	33
4.4 DÖRDÜNCÜ ALT PROBLEME AİT BULGULAR VE YORUMLAR.....	33
4.5 BEŞİNCİ ALT PROBLEME AİT BULGULAR VE YORUMLAR.....	34
4.6 ALTINCI ALT PROBLEME AİT BULGULAR VE YORUMLAR	35
4.7 YEDİNCİ ALT PROBLEME AİT BULGULAR VE YORUMLAR	36
4.8 SEKİZİNCİ ALT PROBLEME AİT BULGULAR VE YORUMLAR.....	37
4.9 DOKUZUNCU ALT PROBLEME AİT BULGULAR VE YORUMLAR	37
4.10 ONUNCU ALT PROBLEME AİT BULGULAR VE YORUMLAR	38
BÖLÜM 5 SONUÇLAR, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	41
5.1 SONUÇLAR VE TARTIŞMA	41
5.2 ÖNERİLER	43
5.2.1 Alt Problemlerin Sonuçlarına İlişkin Öneriler	43
5.2.2 Araştırmacılara Yönelik Öneriler	44
KAYNAKLAR.....	47
EK AÇIKLAMALAR	57
ÖZGEÇMİŞ	63

ÇİZELGELER DİZİNİ

<u>No</u>	<u>Sayfa</u>
Çizelge 3.1 Örneklemeye Ait Dağılımlar	24
Çizelge 4.1 Öğretmen Adaylarının Tükenmişlik Envanterinden Elde Edilen Verilerin Betimsel İstatistik Sonuçları	29
Çizelge 4.2 Öğretmen Adaylarının Tükenmişlik Envanterinden Elde Edilen Verilerin Alt Boyutlarına Göre Betimsel İstatistik Sonuçları	30
Çizelge 4.3 Öğretmen Adaylarının KPSS Kaygı Ölçeğinden Elde Edilen Verilerin Betimsel İstatistik Sonuçları	31
Çizelge 4.4 Öğretmen Adaylarının KPSS Kaygı Ölçeğinden Elde Edilen Verilerin Alt Boyutlarına Göre Betimsel İstatistik Sonuçları	32
Çizelge 4.5 Öğretmen Adaylarının Tükenmişlik ve KPSS Kaygı Puanlarına Ait Korelasyon Analizi Sonuçları	32
Çizelge 4.6 Öğretmen Adaylarının Tükenmişlik Düzeylerinde Cinsiyet Değişkenine Göre Yapılan Bağımsız Gruplar T-Testi Sonuçları	33
Çizelge 4.7 Öğretmen Adaylarının KPSS Kaygı Düzeylerinde Cinsiyet Değişkenine Göre Yapılan Bağımsız Gruplar T-Testi Sonuçları	34
Çizelge 4.8 Öğretmen Adaylarının Tükenmişlik ve KPSS Kaygı Düzeylerinde Sosyo-ekonomik Düzey Değişkenine Göre Yapılan Varyans Analizi Sonuçları	35
Çizelge 4.9 Öğretmen Adaylarının Tükenmişlik Düzeylerinde Sınıf Düzeyine Göre Yapılan Bağımsız Gruplar T-Testi Sonuçları	36
Çizelge 4.10 Öğretmen Adaylarının KPSS Kaygı Düzeylerinde Sınıf Düzeyine Göre Yapılan Bağımsız Gruplar T-Testi Sonuçları	36
Çizelge 4.11 Öğretmen Adaylarının Tükenmişlik ve KPSS Kaygı Düzeylerinde Akademik Başarılarına Ortalamalarına Göre Yapılan Varyans Analizi Sonuçları	37
Çizelge 4.12 Öğretmen Adaylarının Tükenmişlik Düzeylerinde Üniversitede Öğrenim Gördükleri Programa İsteyerek Yerleşip Yerleşmeme Duruma Göre Yapılan Bağımsız Gruplar T-Testi Sonuçları	38
Çizelge 4.13 Öğretmen Adaylarının KPSS Kaygı Düzeylerinde Üniversitede Öğrenim Gördükleri Programa İsteyerek Yerleşip Yerleşmeme Durumuna Göre Yapılan Bağımsız Gruplar T-Testi Sonuçları	38

EK AÇIKLAMALAR DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
EK A: Kişisel Bilgi Formu.....	57
EK B: Maslak Tükenmişlik Envanteri Öğrenci Formu.....	58
EK C: KPSS Sınavı Kaygı Ölçeği.....	59
EK D: Alınan İzinler	60

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

SİMGELER

N	: Örneklem Sayısı
s	: Standart Sapma
df	: Serbestlik Derecesi
p	: Anlamlılık Düzeyi
t	: t-değeri (t-testi için)
$\bar{X}$	: Aritmetik Ortalama

KISALTMALAR

AGNO	: Ağırlıklı Genel Not Ortalaması
FTD-KÖ	: Fen ve Teknoloji Dersi Kaygı Ölçeği
KPSS	: Kamu Personeli Seçme Sınavı
MTE-ÖF	: Maslach Tükenmişlik Envanteri – Öğrenci Formu
MEM	: Milli Eğitim Müdürlüğü
RAM	: Rehberlik ve Araştırma Merkezi
SPSS	: Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı
TÖ-KV	: Tükenmişlik Ölçeği - Kısa Versiyonu

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Bu bölümde; araştırmanın temelini oluşturan problem durumu, problem cümlesi ve alt problemleri, araştırmanın amacı, önemi, sayılıları, sınırlılıkları, araştırmada adı geçen kavramların tanımlarına yer verilmiştir.

1.1 PROBLEM DURUMU

Tükenmişlik kavramı günümüzde iş hayatında ve eğitim sürecinde bireylerin performansında etkili olmaktadır. Tükenmişliği etkileyen birçok unsur bulunmaktadır. Maslach'a (2003) göre tükenmişlik; stres artıran uyarılara karşı oluşan psikolojik bir tepkidir. Tükenmişliğin meslek hayatında yoğun baskı sebebiyle kişide bedensel ve ruhsal çöküntülere sebep olarak iş memnuniyetini azaltmakta olduğu, kişinin fiziksel ve duygusal sağlığını olumsuz yönde etkilediği çeşitli araştırmacılar tarafından belirtilmiştir (Ersoy 2001). Özellikle meslek hayatına atılma sürecinde ki lisans öğrencileri birçok uyaran tarafından pozitif ya da negatif olarak etkilenmekte ve bunun sonucunda negatif etkili uyaranlar sebebiyle tükenmişlik sendromuna maruz kalmaktadır (Barutçu ve Serinkan 2008). Eğitim fakültelerinde öğrenim gören lisans öğrencilerinde mezun olduktan sonra meslek hayatına başlamak için Kamu Personeli Seçme Sınavı (KPSS) şartı aranmaktadır. Öğrencilerin başarılı olmak zorunda olduğu KPSS, lisans öğrencileri üzerinde psikolojik sorunlara yol açmakta ve zorlanmalarına sebep olmaktadır (Tümkaya vd. 2007). Psikolojik sorunlar devamında kaygı oluşturmakta ve bu kaygı öğrencilerde tükenmişlik sendromunun oluşma ihtimalini arttırmaktadır (Çapulcuoğlu ve Gündüz 2013). Yapılan araştırmalarda ülkemiz okullarında görev yapan birçok öğretmenin tükenmişlik durumlarının orta ve yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir (Akten 2007, Polatçı 2007, Kayabaşı 2008, Arslan ve Aslan 2014, Mete vd. 2015). Ancak öğretmen adaylarının tükenmişlik ve KPSS kaygı düzeyini birlikte ele alarak arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırma sayısı sınırlı olup yapılan bu araştırmalarda tükenmişlik ve kaygı arasında pozitif ilişki olduğu görülmüştür (Tümkaya ve Çavuşoğlu 2010, Küçüksüleymanoğlu ve Eğilmez 2013). Öğretmen adayları çeşitli etmenler sebebiyle tükenmişlik duygusu yaşamakta

ve özellikle rekabetçi ortam sebebiyle sınav kaygısı yaşamaktadır. Bilim ve teknoloji çağının yaşandığı günümüzde, fen bilgisine sahip bireyleri topluma kazandıracak olan Fen Bilgisi öğretmen adaylarındaki tükenmişlik düzeyinin ve KPSS kaygısının tespiti büyük önem arz etmektedir. Özellikle bu konularda alınması gereken önlemler yapılacak benzeri çalışmalar ile elde edilen bulgu ve sonuçlarla giderilebilecektir.

1.2 ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu çalışmada, Fen Bilgisi öğretmen adaylarının tükenmişlik ve KPSS kaygı düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Bu değişkenler öğretmen adaylarına ait; cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey, başarı ve üniversitede öğrenim gördükleri programa isteyerek yerleşip yerleşmeme durumudur.

1.3 ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Alanyazın tarandığında öğretmen adaylarının sınav kaygıları ve tükenmişlik düzeyleri üzerine pek çok araştırma olduğu görülmektedir. Çalışmada, Fen Bilgisi öğretmen adaylarının tükenmişlik ve KPSS kaygı düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Bu değişkenler; cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey, akademik başarı ve üniversitede öğrenim gördükleri programa isteyerek yerleşip yerleşmeme durumudur.

Araştırma konusu ile ilgili literatürde karşılaşılan çalışmalara örnekler aşağıda verilmiştir;

Cengiz (2018), 2017-2018 Öğretim yılında İstanbul ilinde tesadüfi örnekleme yöntemiyle belirlenen 300 son sınıf okul öncesi öğretmen adayı üzerinde yaptığı çalışmada öğrencilerin orta düzeyde tükenmişlik yaşadığını bulmuştur. Ayrıca devlet üniversitesi öğrencilerinin özel üniversite öğrencilerine göre, bölümüne isteyerek yerleşmeyenlerin isteyerek yerleşenlere göre, bölümü seçtiğine pişman olanların pişman olmayanlara göre daha yüksek tükenmişlik yaşadığını göstermiştir. Öğrencilerin ağırlıklı genel ortalamaları (AGNO), KPSS'na çalışıp çalışmama durumları ve öğrencilerin yaşı ile tükenmişlik düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Ören ve Türkoğlu (2006), Muğla Üniversitesi Eğitim Fakültesi ve Teknik Eğitim Fakültesinde 4. Sınıfta öğrenim gören 268 lisans öğrencisi üzerinde yaptığı çalışmada erkek öğrencilerin

kız öğrencilere göre başarı ve duyarsızlaşma boyutunda ki tükenmişlik düzeylerinin yüksek olduğunu, kız öğrencilerin ise erkeklere göre duygusal boyutta tükenmişlik düzeylerinin yüksek olduğunu bulmuştur. Teknik eğitim fakültelerinde öğrenim gören öğrencilerin, okul öncesi öğretmen adaylarına göre tükenmişlik seviyelerinin yüksek olduğu, 23 yaş ve üzeri öğretmen adaylarında tükenmişlik düzeyi yüksek iken sosyoekonomik durum ile tükenmişlik arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir.

Gündüz vd. (2012), 822 üniversite öğrencisi üzerinde yaptığı bir araştırmada Schaufeli ve ark. (2002) tarafından geliştirilip, Çapri vd. (2011) tarafından Türkçe uyarlaması yapılan Maslach Tükenmişlik Envanteri-Öğrenci Formu (MTE-ÖF)'nu kullanmış oldukları araştırmada çeşitli değişkenler açısından öğrencilerde ki tükenmişlik düzeylerini incelemiştir. Araştırma sonucunda duyarsızlaşma ve yetkinlik alt boyutunda erkeklerin, tükenme alt boyutunda ise kızların daha fazla tükenmişlik yaşadığı; sosyal destek almadıkları fikrinde olan öğrencilerin sosyal destek aldıklarını düşünenlere göre daha fazla tükenmişlik yaşadığı; büyükşehir de doğup büyüyenler ile diğer yerlerde doğup büyüyenler arasında tükenmişlik açısından anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür.

Yukarıda çalışmaların varlığına rağmen, özellikle KPSS kaygı ve tükenmişliklerinin araştırıldığı sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Bu nedenle konunun araştırılması ayrıca önem taşımaktadır.

1.4 ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

Araştırmanın ana problem cümlesi; “Fen Bilgisi öğretmen adaylarının tükenmişlik düzeyleri ve KPSS kaygı düzeyleri arasında bir ilişki var mıdır?” şeklinde kurulmuştur.

1.4.1 Araştırmanın Alt problemleri

Ana problemin çözümlenebilmesi için aşağıdaki alt problemlere cevap aranmıştır:

1. Fen Bilgisi öğretmen adaylarındaki mevcut tükenmişlik ve KPSS kaygı düzeyleri nasıldır?

2. Fen Bilgisi öğretmen adaylarının tükenmişlik ve KPSS kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
3. Fen Bilgisi öğretmen adaylarının tükenmişlik düzeylerinde cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
4. Fen Bilgisi öğretmen adaylarının KPSS kaygı düzeylerinde cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
5. Fen Bilgisi öğretmen adaylarının tükenmişlik ve KPSS kaygı düzeylerinde sosyo-ekonomik düzey değişkenine göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
6. Fen Bilgisi öğretmen adaylarının tükenmişlik düzeylerinde sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
7. Fen Bilgisi öğretmen adaylarının KPSS kaygı düzeylerinde sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
8. Fen Bilgisi öğretmen adaylarının tükenmişlik ve KPSS kaygı düzeylerinde akademik başarılarına göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
9. Fen Bilgisi öğretmen adaylarının üniversitede öğrenim gördükleri programa isteyerek yerleşip yerleşmeme durumuna göre tükenmişlik düzeylerinde anlamlı bir farklılık var mıdır?
10. Fen Bilgisi öğretmen adaylarının üniversitede öğrenim gördükleri programa isteyerek yerleşip yerleşmeme durumuna göre KPSS kaygı düzeylerinde anlamlı bir farklılık var mıdır?

1.5 SAYILTILAR

- Bireylerin kaygıları değerlendirilebilir bir kavramdır. Araştırma ölçeğinin KPSS kaygılarını belirlemede yeterli olacağı varsayılmıştır.

- Bireylerin tükenmişlikleri değerlendirilebilir bir kavramdır. Araştırma envanterinin tükenmişliği ölçeğini belirlemede yeterli olacağı varsayılmıştır.
- Katılımcıların sorulara, ölçek ve envanter maddelerine içtenlikle ve samimi cevaplar verdikleri varsayılmaktadır.
- Araştırmaya katılan öğrencilerin çalışmaya gönüllü olarak katıldıkları varsayılmıştır. Öğrencilerin ölçek maddelerine cevap verebilecek düzeyde oldukları varsayılmıştır.
- Araştırma süresince öğrenciler arasında olumlu ya da olumsuz bir etkileşim olmadığı varsayılmıştır. Çalışma süresince önyargı ile hareket edilmemiştir.
- Denetim altına alınamayan değişkenlerin bütün grupları aynı şekilde etkilediği varsayılmıştır.

1.6 SINIRLAMALAR

- Araştırma, 2018-2019 Eğitim-Öğretim yılında Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Eeğli Eğitim Fakültesi, Fen Bilgisi Öğretmenliği lisans programındaki 1., 2., 3., ve 4. Sınıftan 114 öğrenci ile sınırlandırılmıştır.
- Araştırma, öğrencilerin tükenmişlik düzeylerini ölçebilmek amacıyla “Maslach Tükenmişlik Envanteri Öğrenci Formu” ve öğrencilerin KPSS sınav kaygılarını tespit etmek amacıyla geliştirilmiş “KPSS Kaygı Ölçeği” ile sınırlıdır.

1.7 TANIMLAR

Kaygı: Sezilen bir tehlikeye hazırlanma sırasında algılanan güçsüzlük duygusunun yaşandığı duygusal bir durum (Ellis 1994).

Tükenmişlik: İşi gereği insanlarla yoğun bir ilişki içerisinde olan bireylerde görülen duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve düşük kişisel başarı hissi (Maslach ve Zimbardo 1982, Maslach, Schaufeli ve Leiter 2001).

BÖLÜM 2

KURAMSAL BİLGİLER

Bu bölümde; araştırmanın kuramsal çerçevesine ve tükenmişlik ile kaygı kavramlarının farklı değişkenlerle ilişkisini inceleyen çeşitli araştırmalara ve bu araştırmaların sonuçlarının genel değerlendirmesine yer verilmiştir.

2.1 MESLEK OLARAK ÖĞRETMENLİK

Bilim ve teknolojinin hızla ilerlediği günümüzde, değişen hayat koşullarına uyum sağlayabilmek eğitimin temel niteliklerinden bir tanesidir. Vatandaşların çağdaş dünyanın gerektirdiği yeterliliklere sahip olması, eğitim sistemiyle birlikte donanımlı bir öğretmen profilini de gerektirir (Çelikten vd. 2005). Öğretmenlik mesleği genel kültür, alan bilgisi ve pedagojik bilgi olmak üzere üç ana alanda yeterlilik gerektirir (Çakan 2004, Kılıç 2003). Ancak öğretmenlerimizin sadece alan bilgisi bakımından donanımlı ve yetkin olması eğitim sürecini sorunsuz bir şekilde yürütebileceği anlamı taşımamaktadır (Çiltaş ve Akıllı 2011).

Toplum genel anlamda etkileyen mesleklerin başında, öğretmenlik mesleği gelmektedir. Üstlendiği sorumluluk, insanların beklentileri ve mesleğe sahip olmak için edinilmesi gereken özellikler düşünüldüğünde öğretmenliğin herkes tarafından yapılamayacak bir meslek olduğu kolayca anlaşılabilir (Şimşek 2003).

Öğretmenlik mesleğinde, başarılı olabilmenin en temel gereksinimlerinden bir tanesi de bu mesleği severek yapmaktır (Sağlam 2008). Bu nedenle, öğretmen adaylarının eğitim fakültelerinde yetiştikleri süreçte kendi mesleklerine karşı pozitif düşünceler geliştirmesi, onların meslek hayatında başarılı ve nitelikli öğretmen olmalarına yardımcı olacaktır (Semerci 2001). Bunun tam tersi olarak ta öğretmen adaylarının yetişme sürecinde geliştirdiği negatif tutum ve düşünceler mesleki yeterliliklerini düşürecek ve ileride öğrencileri üzerinde olumsuz etkilere neden olacaktır (Çetinkaya 2009). Aynı şekilde eğitim fakültelerinde yetiştirilen öğretmen adaylarında ortaya çıkan tükenmişlik, meslek hayatında iş ortamının ve olumsuz

ortam koşullarının da hayatlarına dahil olmasıyla daha üst boyutlara ulaşacaktır. Toplumda çalışan bireylerin yaptığı işler ve ortaya koyduğu ürünler toplum hayatının kaliteli bir şekilde ilerlemesini ve gelişmesini etkileyeceğinden, tükenmişliğin kişiye zarar verdiği gibi topluma da zarar vereceği sonucuna da ulaşılabilir (Güçük vd. 2005).

2.2 TÜKENMİŞLİK

2.2.1 Tükenmişlik Kavramı ve Tanımı

Tükenmişlik kavramı, ilk defa Amerikan hizmet sektöründe stres kaynakları hakkında yapılan araştırmalarda ayrı bir başlık olarak ortaya çıkmış olup, kişinin kendi kendine yaşadığı olumsuz duygu ve düşünceler olarak ortaya çıkmıştır (Abacı vd. 2004).

Freudenberger (1974) tarafından “mesleki bir tehlike” olarak nitelendirilen tükenmişlik kavramı, “başarısızlık, yıpranma, enerji ve güç kaybı veya insanın iç kaynakları üzerinde, karşılanamayan istekler sonucunda, ortaya çıkan bir tükenme durumu” olarak tanımlanarak alanyazına girmiştir (Arı ve Bal 2008).

Maslach ise tükenmişliği, “iş nedeniyle oldukça fazla duygusal yıpranmalar yaşayan ve yoğun bir şekilde çevresindeki insanlarla birlikte çalışmak zorunda kalan kişilerde gözlemlenen, umutsuz ve çaresiz hissetme, fiziksel yorgunluk, uzun süren halsizlik gibi belirtiler sonucunda bireyde meydana gelen, iş hayatına ve sosyal çevreye karşı olumsuz yaklaşımlarla kendini gösteren bir sendrom” olarak tanımlamıştır (Maslach and Jackson 1981).

Tükenmişlik çalışanın enerji düzeyinde bir düşüş yaşamasına ve bunun sonucunda iş yapabilme kapasitesinin de düşmesine sebep olan bir etkidir. Bireyler, sorumluluklarının bilincinde olmasına rağmen yaşadıkları bilişsel, duygusal ve fiziksel tükenmişlikle birlikte bu sorumlulukları yerine getirmekte zorlanmaktadır. Günümüzde değişen çevresel etmenler çalışanların zorluklar yaşamasına sebep olmakta ve bu zorluklar bireyin kapasitesi düşürerek stresli hayat şartlarının da etkisiyle yorgunluk ve tükenmişlik ortaya çıkmaktadır (Schaufeli and Janczur 1994, İlbaş 2014).

2.2.2 Tükenmişliğin Belirtileri

Bireyde ortaya çıkan tükenmişlik durumu kişiden kişiye değişmekle beraber bedensel, duygusal ve davranışsal olmak üzere üç ana başlıkta toplanabilir (Maslach ve Jackson 1981, Maslach ve Leiter 1997, Kahill 1988, Sweeney ve Summers 2002, Koyuncu 2005, Kaçmaz 2005, Lambie 2007):

2.2.2.1 Tükenmişliğin Bedensel Belirtileri

Uyku düzensizliği, nefes darlığı, genel yorgunluk hissi, kilo kaybı, mide rahatsızlıkları, sık sık hasta olma, kalp rahatsızlıkları, enerji kaybı gibi durumlar en sık karşılaşılan bedensel belirtilerdir.

2.2.2.2 Tükenmişliğin Duygusal Belirtileri

Depresyon, çaresiz hissetme ve sinirlilik, aşırı şüphecilik, tatminsizlik, anksiyete, huzursuzluk, motivasyon düşüklüğü, özgüven eksikliği, zihnin karışıklığı, kendini değersiz hissetme, başkalarından soyutlanma, bireyin kendisine olan saygısının azalması.

2.2.2.3 Tükenmişliğin Davranışsal Belirtileri

Ani tepki gösterme, inkarcılık, aşırı sinirli hareketler, diğerlerini suçlama, savunmacı tutum, işe geç gelme ve işten erken çıkma, sabırsızlık, öğle yemeklerini ve dinlenme sürelerini uzatma, işe hiç gelmeme, eleştiriye kapalı olma, sosyal ilişkilerde bozukluk.

2.2.3 Tükenmişliğin Nedenleri

2.2.3.1 Bireysel Faktörler

Kişisel özellikler tükenmişlik sendromunu tetikleyebilmektedir. Kişide görülen aşırı hırs ve rekabet hissi, ego, dayanıklılık, eğitim düzeyi, evli ya da bekar olma durumu, çocuk sayısı, yaş, aile statüsü, kişinin işine adanmış düzeyi, bireysel motivasyon, öz-saygı, kişisel beklentiler, deneyim, denge durumu, bireyin kendisinde meydana gelen değişiklikleri göremeyişi, bireyin kendine koyduğu sınırlamalar ve bireyin şahsi hayatındaki stresler, Zaman darlığı, başarı elde

etmek için gösterilen yoğun çaba, zaman baskısı, rekabetçilik, ulaşılması güç hedefler seçme, bir çok işi bir arada yapmaya çalışma, acelecilik gibi kişilik özellikleri bulunan çalışanların stres ve tükenmişlik yalama ihtimali daha yüksektir (Akçamete vd. 2001, Çam 1995).

2.2.3.2 Örgütsel ve Çevresel Faktörler

İş yükü, örgütsel işleyişteki aksaklıklar, aşırı performans beklentisi, hizmet verilen bireylerle olan iletişim, personel yetersizliği, işin özellikleri, çalışılan kurumun tipi, çalışılan kurumun nitelikleri, iş yerinde yönetim hizmetlerine harcanan zaman, karar alma mekanizmalarında ki yetkisizlik, donanım eksikliği, adil olmayan ödüllendirme yöntemleri, çalışana yüklenen aşırı sorumluluk, çalışana verilen desteğin az olması, denetim yetersizliği, gereksinimlerin karşılanmaması, dinlenme sürelerinin yetersizliği, iş sağlığı ve güvenliği koşullarının yetersiz olması, kariyerde ilerleme fırsatlarının tanınmaması, mesailerin gereğinden uzun olması, iş ortamında yaşanan ya da yaşanma ihtimali olan cinsel taciz gibi faktörler tükenmişliğe sebep olabilmektedir (Sürgevil 2006, Şahin 2007).

2.2.4 Tükenmişlik Modelleri

Tükenmişlik kavramı ile ilgili literatür incelendiğinde bir çok tükenmişlik modeli olduğu görülmekte olup bunlardan en sık karşılaşılan modeller aşağıda belirtilmiştir.

2.2.4.1 Maslach Tükenmişlik Modeli

Literatürde en sık karşılaşılan tükenmişlik modelidir. Christina Maslach tarafından geliştirilen model, araştırmacılar tarafından en çok kabul gören modeldir (Çağlıyan 2007, Kaşlı 2009). Bu model de tükenmişlik üç alt boyuttan oluşmakta olup bu boyutlar; duygusal açıdan tükenme, duyarsızlaşma ve başarı duygusunun azalmasıdır. Maslach tarafından bu üç alt boyutta bireylerin tükenmişlik düzeylerini ölçebilmek amacıyla “Maslach Tükenmişlik Ölçeği” geliştirilmiştir (Başören 2005).

- Duygusal Açıdan Tükenme: Bireyin enerjisini ve duygusal yönden sahip olduğu kaynaklarını büyük oranda yitirdiği hissine kapılmasıdır (Hellesoy Gronhaug and Kvitastein 2000).

- Duyarsızlaşma: Kişilerin sosyal ilişkilerde diğer insanları nesnel varlıklar olarak görmesi durumudur. Bu boyutta çalışan kişi iş arkadaşlarına, hizmet sunduğu müşterilerine ve ya amirlerine karşı katı, negatif, mesafeli, alaycı ve ya sorumsuz tutum ve davranışlar sergilemesidir (Hellesoy Gronhaug and Kvitastein 2000, Maslach, Schaufeli and Leiter 2001, Wright and Douglas 1997, Budak ve Sürvegil 2005, Seligman 1990).
- Başarı Duygusunun Azalması: Kişinin kendisini yaptığı işte yetersiz hissetmesi, bunun sonucunda da kendini yaptığı işte başarısız görmesidir. Bu duyguyu yaşayan bireylerin iç dünyası başarısızlık duygusu ile doludur (Izgar 2001). Diğer bir deyişle genel olarak kişi kendini olumsuz değerlendirme eğilimindedir (Maslach, Schaufeli and Leiter 2001, Maslach and Zimbardo 1982, Wright and Douglas 1997, Mutlu 2009).

2.2.4.2 Cherniss Tükenmişlik Modeli

Tükenmişlik hakkında literatüre önemli katkılarda bulunan isimlerden biri olan Cary Cherniss, 1980 yılında öne sürdüğü modelinde tükenmişlik kavramını “İşle ilgili stres kaynaklarına bir tepki olarak başlayan, başa çıkma davranışlarını içeren ve iş ile psikolojik ilişkiyi kesme davranışlarıyla son bulan bir süreç” olarak tanımlamıştır (Yıldırım 1996, Teltik 2009).

Model hem tükenmişlik nedenlenceini ortaya koymakta hem de tükenmişliğe bireyin verdiği tepkileri ve bireyin tükenmişliği alt etme yollarını da belirtmektedir (Yıldırım 1996, Akt. Gürbüz 2008).

Cherniss modeline göre tükenmişlik, uzun bir süreçte ortaya çıkar ve işle ilgili stres kaynaklarına bir tepki olarak doğar. Eğer birey stres kaynakları ile baş edemezse iş ile olan psikolojik bağlantısını keser. Diğer bir deyişle bu model de tükenmişlik iş ortamında ki stres kaynaklarıyla uyum içinde olma ve stresle baş edebilme yöntemleri olarak tanımlanmaktadır (Yılmaz 2013).

2.2.4.3 Pines Tükenmişlik Modeli

Bu modelde tükenmişlik fiziksel, duygusal ve zihinsel bitkinlik olarak tanımlanmıştır. Pines’e göre meslek hayatına yüksek motivasyon ve beklentiyle başlayan bireyler, yetersiz ödüllendirme, eksik destek gibi durumlarla karşılaştığında bu motivasyonu kaybederler (Pines

1993). Tükenmişlik başladığı zaman güdülenme zamanla düşmeye başlar ve birey başka mesleklere yönelme hatta meslek değiştirme davranışı sergileyebilir (Çağlayan 2012).

2.2.4.4 Perlman ve Hartman'ın Tükenmişlik Modeli

Perlman ve Hartman (1982) tükenmişlik modeli, kendi zamanlarına kadar olan çalışmaların sentezi niteliğinde olup dört aşamadan oluşmaktadır. Bu model de tükenmişlik fiziksel, duygusal-bilişsel ve davranışsal olmak üzere üç boyutta incelenmiştir (Çolakoğlu 2001).

Modelde tükenmişlik aşamaları şu şekildedir;

1. Basamak: Tükenmenin stresle olan bağlantısı incelenir. Bireyin çalıştığı işin gerektirdiği yeteneklere sahip olmaması veya yapılan iş bireyin istekleriyle uyuşmuyorsa bu durum strese yol açar.
2. Basamak: Bireyin maruz kaldığı stresi algılama düzeyidir. Yaşanan stres durumları bireyde strese maruz kalmış algısı oluşturmaktadır.
3. Basamak: Yaşanan strese karşı bireyin gösterdiği tepkiyi kapsar.
4. Basamak: Stresin birey üzerindeki sonuçlarıdır. Yüksek stres ve stres algısı sonucunda bireyde tükenmişlik başlar (Demir 2010).

2.2.4.5 Freudenberg Tükenmişlik Modeli

Tükenmişlik kavramı, psikiyatrist olan Freudenberg'in (1974) yayınladığı makaleyle psikoloji literatürüne girmiştir. Kliniğinde madde bağımlısı olan gençler üzerine yaptığı gözlemlerin çoğunda enerji ve motivasyon tükenmesi tespit etmiştir. Ayrıca kliniğinde ki diğer çalışanlarda da düşük motivasyon, duygusal tükenme ve bağlılık azalması gibi benzer durumlar gözlemlemiş ve bu ruh haline tükenmişlik ismini vermiştir (Maslach and Schaufeli 1993). Freudenberg'e göre tükenmişlik kişiden kişiye değişmekle beraber genelde işe başladıktan bir yıl sonra görülmeye başlar (Freudenberg 1974).

2.2.4.6 Edelwich ve Brodsky Modeli

Edelwich ve Brodsky (1980) tarafından ortaya atılan bu modelde bürokratik kısıtlamalardan dolayı birey kariyer basamaklarını tırmanırken zorlanma yaşamamasından dolayı iş veriminde

düşüş başlar. Uzun mesai saatleri, düşük ücret, hizmet sunulan bireylerin sunulan hizmetten memnun kalmayıp, yüksek hedefler ile mevcut konum arasındaki farkın fazla olması ve bürokratik kısıtlamalar bireyde tükenmişliğe yol açar (Yılmaz 2013).

Bu modelde tükenmişlik birbirini izleyen ve aşama aşama şiddeti artan dört aşamada gerçekleşir. Bu aşamalar; bireyin yüksek motivasyon ve enerji ile mesleğinin ilk zamanlarında yaşadığı Şevk ve Coşku Evresi, yavaş yavaş enerjinin azaldığı ve iş hayatının gerçeklerinin farkına varıldığı Durağanlaşma Evresi, sistemin içinde kendini tam olarak ortaya koyamamaktan ve sistemi değiştirmenin ne kadar zor olduğunun algılanmasıyla oluşan Engellenme Evresi, bireyin tamamen mutsuzluk yaşadığı ve işini sadece gelir elde etmek amacıyla yaptığı Umursamazlık Evresidir (Kaçmaz 2005).

2.2.5 Tükenmişliğin Sonuçları

Tükenmişliğin başta iş veriminde düşüş olmak üzere iş arkadaşları ve yöneticilerle yaşanan olumsuz davranışlar, iletişim bozuklukları ve aile problemleri olmak üzere bir çok sonucu olmaktadır (Sürgevil 2006). Bazı durumlarda birey yaşadığı tükenmişliğin etkisiyle zararlı alışkanlıklara yönelmekte ve hatta madde bağımlısı olabilmektedir (Soysal 2011). Tükenmişlik bireyde; aile ilişkilerinin bozulması, boşanma, ayrı yaşama gibi ailesel sorunlara yol açmaktadır (Ardıç ve Polatçı 2008).

İş hayatında ise tükenmişlik, başta performans düşüklüğü olmak üzere işe gereken değeri vermeme, iş doyumsuzluğu, işe gelmek istememe ve hatta izin sonunda rapor alarak izni uzatma, mesleği bırakma ve meslek değişikliği eğilimi, iş arkadaşlarıyla uyumsuzluk, motivasyon ve dikkat düşüklüğü sebebiyle iş kazalarında artış gibi sorunlara yol açmaktadır (Çam 1989).

2.2.6 İlgili Araştırmalar

Alan yazın incelendiğinde yurt içi ve yurt dışında, farklı öğrenim kademelerinde ve farklı meslek kollarında tükenmişliğin üç alt boyutu ile birlikte çok çeşitli araştırma mevcuttur. Bunlardan bir kısmı aşağıda belirtilmiştir.

2.2.6.1 Yurt İçi Araştırmalar

Ergin (1992), “Doktor ve Hemşirelerde Tükenmişlik ve Maslach Ölçeğinin Uyarlanması” adlı araştırmasında; kadınların erkeklere oranla daha fazla duygusal tükenme yaşadığını, erkeklerin ise kişisel başarı duygusunu kadınlara göre daha fazla yaşadığını, ayrıca meslekte geçirilen zaman arttıkça tükenmişlik düzeyinin azaldığını tespit etmiştir (Arslan 2007, Yungul 2006, Karacan 2012).

Dolunay (2002), Ankara ilinin bir ilçesinde çeşitli lise öğretmenleri ile yaptığı araştırmasında hizmet süresi, yaş, cinsiyet, medeni durum, sosyo-ekonomik düzey ve çocuk sayısı değişkenleri ile tükenmişlik düzeyleri arasında ki ilişkiyi incelemiş ve tükenmişlik düzeyleri bakımından, yaş, meslekte geçen süre, öğretmenlik mesleğini yapmalarının temel sebebi, mesleği isteyip belirleme, mesleğinin kendine uygun olması, mesleği icra etmedeki performansı, mesleki kariyerini değerlendirme, iş ortamında ki memnuniyet düzeyi, üstlerinden takdir alma durumu, mesleğin toplumda gereken değeri bulması, eğitim sisteminde ki memnuniyeti, aylık kazanç ve gelecek hakkında görüş grupları arasında pozitif bir ilişki tespit edilmiştir.

Kırılmaz vd. (2003)’nin formatörlük kursuna katılan ve MEB tarafından düzenlenen faaliyetin de öğretmenler üzerinde “Maslach Tükenmişlik Envanteri” kullanarak yaptığı araştırma da eğitim sisteminden memnun olma durumu, öğretmenliği seçme sebebi, mesleğin kendilerine uygunluk durumu, mesleğin geleceğini değerlendirme durumu, medeni durum, iş ortamında ki memnuniyet, mesleğin toplumdan hak ettiği değeri görmesi, uygulanan eğitim sisteminden memnuniyet durumu gibi değişkenlerin tükenmişlik düzeyinde etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Maraşlı (2005), Ankara ili öğretmenlerin de ortaöğretim düzeyinde görev yapmakta olan öğretmenlerle yaptığı araştırmasında cinsiyet, yaş, medeni hal, çocuk sayısı, eğitim süresi, mesleki kıdemi, branş, mesleği kaç kez bırakmayı düşünmeleri, mesleğini seçme şekilleri, maaşından memnun olup olmadıkları, aylık kazanç ve sosyal faaliyetlere katılabilme değişkenlerine göre tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Sonuçlara bakıldığında öğretmenlerin aylık kazancının düşük olması, sınıflarda ki öğrenci sayısının çok oluşu ve öğretmen sayısının yetersizliği gibi sebeplerle tükenmişlik yaşadığı belirlenmiştir.

Avşaroğlu vd. (2005)'nin Konya ili merkezinde görev yapan öğretmenlere “Maslach Tükenmişlik Envanteri (Maslach and Jackson 1981)” ni uyguladığı araştırmasında yaşa göre duygusal tükenme düzeylerinde ve iş tecrübesi ile duygusal tükenme düzeyi arasında anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Öte yandan yaşam doyumu ile duygusal tükenmişlik arasında ve iş doyumu ile duygusal tükenmişlik arasında ters yönlü bir anlamlı ilişki belirlenmiştir.

Engin (2006) yaptığı araştırmasında ilköğretim müfettişlerinin tükenmişliğini belirlemeye çalışmıştır. Araştırmanın evreni Güneydoğu Anadolu Bölgesinde görev yapan müfettişler olup, tükenmişliğin alt boyutlarından duygusal tükenme kısmında orta, duyarsızlaşma kısmında az, kişisel başarı kısmında ise düşük ve orta arasında tükenmişlik düzeyi tespit etmiştir.

Gümüş (2006) tarafından yapılan bir çalışmada İstanbul ilinde farklı meslek dallarında çalışan kişilerin iş ve yaşam doyumları ile tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişki belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırma sonucunda; duygusal tükenmişlik açısından nüfus ve vergi dairelerinde çalışan kişilerin turizm otelcilik alanında çalışan kişilere göre, duyarsızlaşma boyutunda ise devlet hastahanesinde ve otomotiv sektöründe görev yapanların MEM’de görev yapanlara göre daha fazla tükenmişlik yaşadığı, devlet hastahanelerinde çalışanların nüfus ve vergi dairelerinde çalışanlara göre daha yüksek tükenmişlik yaşadığı tespit edilmiştir.

Karakelle ve Canbolat (2008), tükenmişlik düzeyi yüksek olan öğretmenlerin öğrencilere olan yaklaşımlarını incelemiştir. Antalya da görev yapan 100 öğretmen arasından tükenmişlik düzeyi yüksek 25 öğretmeni Maslach Tükenmişlik Envanteri ile seçerek görüşleri alınmıştır. Bu öğretmenlerin genelde öğrencilerin olumsuz davranışlarının sorumlusu olarak yetiştirilme biçimlerini ve öğrencilerin gelişimsel sıkıntılarında kaynaklandıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca bu öğretmenlerin genelde öğrencileri olumsuz davranışlarına karşılık olarak azarlama yoluna gittikleri ve tek tip çözüm yolu uyguladıkları görülmüştür.

Tolunay (2010) tarafından yapılan çalışmada Sivas ilinde çalışan 866 sınıf öğretmenin tükenmişlik düzeyleri incelenmiş ve bu öğretmenlerin genelinde tükenmişlik durumunun orta ve yükseğe yakın değerlerde olduğu tespit edilmiştir.

İkiz (2010) yaptığı çalışmada farklı kurumlarda çalışan psikolojik danışmanların tükenmişlik düzeylerini çeşitli değişkenlere göre incelemiştir. Araştırmada psikolojik danışmanların kıdem yılına göre tükenmişliğin kişisel başarı boyutunda anlamlı farklılık saptanmıştır. Ayrıca

duygusal tükenmişlik boyutunda ilköğretimde çalışan psikolojik danışmanların ortaöğretim kurumlarında çalışanlara göre, ortaöğretim kurumlarında çalışan psikolojik danışmanların ise RAM’inde çalışan psikolojik danışmanlara göre daha yüksek tükenmişlik yaşadığı bulunmuştur (Koçak 2014).

Başer ve Çobanoğlu (2011), Denizli ilinde görev yapan 40 ilköğretim öğretmeni üzerinde yaptıkları araştırmasında bu öğretmenlerin tükenmişlik düzeylerini ve sebeplerini araştırmıştır. Araştırma nitel ve nicel olarak iki boyutlu tarama olarak gerçekleştirilmiş olup, öğretmenlerin tükenmişlik düzeyleri düşük çıkmış fakat tükenmişliğe neden olan etmenlere maruz kaldıkları görülmüştür. Bu etmenlerin fazla iş yükü, fazla iş yükünden dolayı yetersizlik hissi, mesleklerinin değersiz görülmesi ve ciddiye alınmaması gibi gibi durumlar olduğu tespit edilmiştir.

Dinibütün (2013) anket ile veri toplayarak yaptığı araştırmasında örgüt iklimi ile tükenmişlik arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Devlet ve vakıf üniversitelerinde çalışan akademisyenler üzerinde yapılan araştırma bulgularına göre erkek ve kadın akademisyenlerin çalıştıkları üniversite çeşidine göre tükenmişliklerinde farklılaşma görülmüştür. Bekar akademisyenlerin iki üniversite çeşidinde de evlilere göre daha yüksek tükenmişlik yaşadıkları tespit edilmiştir. Vakıf üniversitelerinde araştırma görevlilerinin, devlet üniversitelerinde ise araştırma görevlisi doktorların en fazla tükenme düzeyine sahip çalışanlar olduğu tespit edilmiştir.

Tosun (2017) sınıf öğretmenleri üzerinde yaptığı araştırmasında tükenmişliğin üç alt boyutunda da il merkezinde görev yapanların ilçe ve köylerde görev yapanlara göre, bekar olanların evli olanlara göre, hiç çocuğu olmayanların 2 ya da 3 çocuk sahibi olanlara göre, 23-31 yaş arası öğretmenlerin yaşı daha yüksek olanlara göre tükenmişlik düzeyini yüksek tespit etmiş fakat cinsiyet değişkenine göre bir farklılık bulmamıştır.

Daban (2018), Giresun ilinde 302 öğretmen ile yaptığı betimsel çalışmada öğretmenlerin duygusal tükenme düzeylerinin kişisel başarı ve duyarsızlaşma boyutlarındaki tükenmişlik düzeylerinden yüksek olduğunu tespit etmiştir. Tükenmişliğin kişisel başarı alt boyutu ile cinsiyet ve hizmet süresi değişkenini arasında anlamlı bir ilişki bulunmuşken duyarsızlaşma alt boyutunda ise hizmet yılı değişkenine göre anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Yoldaş (2019) ortaokul öğretmenlerinin tükenmişlik düzeyleri ile örgütsel bağlılıkları arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmasını 372 öğretmen üzerinde uygulamış ve örgütsel bağlılıktaki toplam varyansın %34'ünün tükenmişlikle açıklanabileceği sonucuna ulaşmıştır. Sonuç olarak tükenmişliğin örgütsel bağlılık üzerinde önemli bir yordayıcı etmen olduğu sonucuna varmıştır.

2.2.6.2 Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Maslach and Jackson (1981), kamu çalışanlarının tükenmişlik düzeylerini belirlemeye çalıştıkları araştırma kapsamında “Maslach Tükenmişlik Envanteri”ni geliştirmişlerdir. Araştırma polis, öğretmen, hemşire ve avukat gibi kamu çalışanları üzerinde yürütülmüştür. Araştırma sonucunda geliştirilen envanterin iki alt boyutu olan duyarsızlaşma ve duygusal tükenme alt boyutlarında kadınların erkeklere göre, gençlerin ise yaşlılara göre tükenmişlik yaşadığı görülmüştür. Ayrıca bekar çalışanlarda evlilere göre daha fazla duygusal tükenmişlik tespit edilmiştir.

Wright and Bonett (1997), tükenmişliğin iş performansına etkisini incelediği araştırmasında tükenmişliğin üç alt boyutu ile iş performansı arasındaki ilişkiyi ele almıştır. Wright ve Bonett bu çalışmada tükenmişliğin en belirleyici alt faktörünün duygusal tükenme olduğu sonucuna varmıştır. Maslach tükenmişlik envanterinin deneklere iki defa uygulandığı çalışmada duygusal tükenmişlik ile iş performansı arasında negatif ilişkinin bulunduğunu, duyarsızlaşma ve kişisel başarı alt boyutları ile iş performansı arasında herhangi bir ilişki olmadığını tespit etmiştir.

Fives, Hamman and Olivarez (2007), öğretmenler de tükenmişliğe yol açan çevresel ve kişisel etmenleri incelemiştir. “Maslach Tükenmişlik Envanteri”nin kullanıldığı araştırma İspanya da devlet okulları ve özel okullarda görevli öğretmenler üzerinde yapılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre kırsal bölgelerde görev yapan öğretmenler şehir merkezinde yapan öğretmenlere göre daha fazla, dışa dönük öğretmenler ise içe kapanık öğretmenlere göre daha fazla tükenmişlik yaşamaktadır. Ayrıca dışa dönük öğretmenlerin kişilik bozukluğu göstermeye daha yatkın olduğu tespit edilmiştir.

Schaufeli, Leiter and Maslach (2008), yaptıkları çalışmada tükenmişliğin sebep ve sonuçlarından ziyade tükenmişlik kavramının kendisini hedef almışlardır. Tükenmişliğin

temelinin 20. Yüzyılın son çeyreğinde ortaya çıkan sosyal, kültürel ve ekonomik değişimlerde araştırmanın daha uygun olacağını düşünmüşlerdir. Hizmet sektörünün ağırlık kazandığı bu son çeyrekte bu değişimin tükenmişliği daha da tetiklediğini belirterek psikolojik baskılara yol açtığını belirtmişlerdir. Tükenmişlik kavramını kimi ülkelerin tıbbi bir tanı olarak kabul ettiğini kimi ülkelerin ise psikiyatrik bir vaka olarak tanıdığını söylemişlerdir (Çintiriz 2016).

Azeem (2008), profesör, öğretim üyesi ve okutmanlardan oluşan toplam 300 üniversite öğretim üyesi üzerinde yaptığı araştırmada “Maslach Tükenmişlik Envanteri” ni kullanmış ve duygusal tükenme açısından okutmanların profesör ve öğretim üyelerinden daha fazla tükenmişlik yaşadıkları belirlenmiştir. Profesör, öğretim üyesi ve okutmanlar arasında kişisel başarı ve duyarsızlaşma alt boyutlarında herhangi bir farklılık bulunmamışken, öğretim üyelerinde okutmanlara göre düşük, profesörlere göre yüksek düzeyde duygusal tükenmişlik tespit edilmiştir. Öğretim üyeleri ile profesörler arasında tükenmişlik anlamında herhangi bir farklılaşma bulunmamıştır.

2.3 KAYGI

2.3.1 Kaygı Kavramı ve Tanımı

Kaygı kelimesinin kökü Yunancadan gelmekte olup genel anlamda endişe, merak ve korku kavramlarıyla ilişkilidir. Kaygı çevresel ve içsel uyaranlara karşı bireyin gösterdiği tepki olarak da tanımlanmaktadır. Kaygı yaşayan kişi ileriye dönük endişe ve gerginlik yaşamaktadır. Hakkında bilgi sahibi olunamayan tehlikelerin gerçekleşecek olması kişi de kaygıya ve devamında da huzursuzluk ve gerginlik yaratmaktadır (Kaya ve Varol 2004).

Kaygı, sebebi ve başlangıç anı istemsiz olmasına karşın bilinçli bir şekilde farkedilen ve bedensel etkileri gözlemlenebilir olduğundan dolayı bu hissin normal olduğunu kabul etmek zordur. Kaygının hoş bir durum olmaması onu normal duygulardan ziyade anormal duygular sınıfına itmiştir. Kaygı, insan yaşamı boyunca bazen bireyin motivasyonunu artırarak yaratıcılığını tetiklerken, bazı durumlarda da buna engel olur. Kaygı, çoğunlukla huzursuz edicidir ve toplumsal yaşamın gelişimi ve değişimiyle kaçınılmaz bir duygu haline gelmiştir (Öner 1997).

Sadece yaşamak için bile bir miktar enerji ve kaygı her zaman gereklidir. Bu sebeple orta seviye bir kaygı çevreyi algılamada, günlük etkinlikleri yerine getirmede, hedefe ulaşmak için gerekli motivasyonu oluşturmada, istekli olma ve istekler doğrultusunda kararlar alabilmede olmazsa olmazdır. Fakat yaşanan kaygı duygusu şiddetli olursa bu durum ters etki yaratarak dikkat dağınıklığı, yoğunlaşma problem ve enerji verimsizliği gibi olumsuzluklara yol açar. Yaşanan bu potansiyel düşüklüğü hedefe ulaşmayı zorlaştırır (Eker 2016)

2.3.2 Kaygı Türleri

Scovel (1991), başarı ve kaygı arasında ki ilişkiyi incelemiş, kaygıyı kolaylaştırıcı ve engelleyici olmak üzere iki tip olarak sınıflandırmıştır. Scovel'e göre kolaylaştırıcı kaygı kişiyi yeni öğrenme durumlarına karşı mücadele etmeye yaklaşma davranışına yöneltir, engelleyici kaygı ise bunun tam tersi olarak bireyi kaçınma davranışına yönlendirmektedir. Bireyde engelleyici ve kolaylaştırıcı kaygı bir arada bulunur, kişiyi öğrenme sürecinde karşısına çıkan her yeni olguda motive eder veya uyarır.

Sosyal kaygı da sık karşılaşın kaygı türlerinden biridir. Genellikle ergenlik çağında sık görülür ve kişi tanımadığı kişilerin yoğun olduğu ortamlarda endişe, telaş ve korkuya kapılarak kaygılanmaya başlar (Koyuncu 2011).

Spielberger, kaygıyı iki şekilde ele almıştır. Durumluluk kaygı; kişinin yaşadığı stres sebebiyle hissettiği içsel bir korkudur (Spielberger 1972). Sürekli kaygı; kişinin kendi yapısından kaynaklanan ve içinde bulunduğu hali her zaman stresli olarak algılaması veya yorumlamasıdır (Öner ve LeCompte 1998).

2.3.3 Sınav Kaygısı

Öğrencilerin eğitim sürecinde başarılı bir şekilde atlatması gereken en önemli engellerden bir tanesi de sınavlardır. Özellikle üst kademeye geçişlerde ve meslek seçiminde yapılan merkezi sınavların önem derecesi çok yüksektir. Birey bu sınav sürecinde kendisini hazırlıklı ve yeterli hissetmiyorsa kaygı yaşamayı kaçınılmazdır. Kişi bu süreçte yetersizliğinin ve bu yetersizliğinin sonucunda ortaya çıkması mühtemel istenmeyen sonuçları üzerine yoğunlaşabilir (Sarason 1975, Akt: Erkan 2002). Kaygı seviyesi arttıkça kişide dikkat

eksiklikleri baş gösterecek ve kaygı oluşturan bu süreçten kaçınmak isteyecektir (Geçtan 1993).

Sınav kaygısı neredeyse çocukluktan itibaren başlayan ve yaş ilerledikçe etkisini artıran bir durumdur. Sınav kaygısını oluşturan etmenler iki başlıkta toplanacak olursa;

- Eğitim Öğretim Sürecindeki Etmenler: eğitsel ve sosyal faaliyetlerdeki başarısızlıklar, baskıcı eğitim-öğretim sistemi, katı ve aşağılayıcı öğretmen davranışları, sınıf geçme şartları ve düşük notlar, cezalar.
- Okul Dışındaki Etmenler: Aile içinde sıkı disiplin, kısıtlayıcı ve demokratik olmayan anne-baba tutumları, aile ve akrabaların yüksek başarı beklentisi,

gibi etmenler kişinin daha küçük yaşlardan itibaren sınavlara yönelik kaygı geliştirmesine sebep olmaktadır (Erözkan 2004).

Kaygının belirli bir düzeye kadar performansı artırdığı bilinmektedir. Kaygının sonuçlarının olumlu ya da olumsuz olmasını yaşayan kaygının miktarı ve başarılması gereken görevin zorluk derecesi belirler. Zor bir fizik problemini kavrayarak çözme gibi üst düzey becerileri gerektiren bir görevde kaygının başarıyı düşürdüğü gözlenmiştir. Fakat orta düzey bir kaygı, belli nesnelere önceden belirtilmiş gruplara ayırma gibi basit bir işlemde, göreve daha erken başlayıp daha erken bitirme gibi faydalar sağlayarak olumlu sonuçlar vermiştir (Cüceloğlu 1993)

2.3.4 KPSS ve Kaygı

Kamu Personeli Seçme Sınavı bir öğretmen adayının başarılı olması durumunda ekonomik ve sosyal hayatını şekillendiren en önemli sınavlardan biridir. Bu sebeple bu süreçte en çok kaygı yaşadıkları sınavlardan biri olma ihtimali oldukça yüksektir. KPSS kaygısının incelenmesi bu gerekçelerden dolayı önemlidir.

Sadıkoğlu, Hastürk ve Polat (2018) yaptıkları araştırmada, Amasya ve Gaziosmanpaşa üniversitesinde öğrenim gören toplam 426 fen bilgisi öğretmen adayının kaygı düzeylerini çeşitli değişkenler açısından incelemiştir. Araştırma sonucunda öğretmen adaylarının genel mesleki kaygılarının oldukça düşük olduğunu, ekonomik sosyal merkezli kaygının orta düzeyde olduğunu ve atanma konusunda yaşadıkları kaygının yüksek seviyede olduğunu tespit

etmişlerdir. Ayrıca mesleki kaygının akademik başarı ve cinsiyet değişkenine göre farklılaşmadığı görülmüştür.

Özsarı (2008), İstanbul Üniversitesi, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesinde 2007-2008 eğitim-öğretim yılında öğrenim gören 317 öğretmen adayı üzerinde yaptığı araştırmasında araştırmacının kendisi tarafından geliştirilen “Öğretmenlik Merkezi Sınavı Kaygı Ölçeği” kullanmıştır. Araştırma bulgularına göre öğretmen adayları mezun olduktan sonra atanamama endişesiyle kaygı yaşamaktadır. Ayrıca adayların mesleki beklentilerinin yüksek olduğu ve beklentilerinin karşılanma ihtimalini de düşük gördükleri tespit edilmiştir.

BÖLÜM 3

YÖNTEM

Bu bölümde; araştırma problemine uygun olarak seçilen araştırma yöntem ve modeli ile çalışmanın örnekleme, veri toplama araçları ve verilerin analizi yer almaktadır.

3.1 ARAŞTIRMANIN YÖNTEM VE MODELİ

Bu çalışmada nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nicel araştırma, uygulanan çalışmadan ulaşılan verilerin sayısal hale getirilerek yorumlanmasına dayanan bir araştırma çeşididir. Standart ölçme araçları kullanılarak toplanan bilgiler, sayısal hale getirilerek yorumlama amacıyla istatistikî yöntemlerle işlenir. Elde edilen bilgiler tablolastırılır ve yine matematiksel anlamda yorumlanır (Yıldırım ve Şimşek 2006). Bu araştırmanın modeli tarama modelidir. Tarama modeli, geçmişte var olan ya da var olmaya devam eden bir durumu var olduğu haliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma modelidir. Tarama modelinde araştırma konusu olan nesne, olay ya da birey, kendi şartları içinde ve olduğu haliyle tanımlanmaya çalışılır (Karasar 2009). Araştırmanın değişkenlerinden, fen bilgisi öğretmen adaylarının tükenmişlik düzeyleri ile KPSS kaygı düzeyleri araştırmanın bağımlı değişkenlerini; öğrencilerin cinsiyet, sosyo-ekonomik düzeyi, sınıf düzeyi, akademik başarı ve üniversitede öğrenim gördükleri programa isteyerek yerleşip yerleşmeme durumu değişkenleri ise araştırmanın bağımsız değişkenlerini oluşturmaktadır.

3.2 ÖRNEKLEM

Araştırmanın örneklemini Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Fen Bilgisi Öğretmenliği lisans programındaki 1, 2., 3. ve 4. Sınıf öğrencilerinden 114 öğrenci oluşturmaktadır. Örneklem seçiminde, sorumlu araştırmacının öğrenimini sürdürdüğü kurum olması bakımından kolay ulaşılabilir örneklem seçimi tercih edilmiştir.

Bu çalışma kapsamında, 2018-2019 eğitim-öğretim yılında uygulamaların yürütüldüğü, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Ereğli Eğitim Fakültesi, Fen Bilgisi Öğretmenliği öğrenci sayılarının sınıflara ve cinsiyete göre dağılımları Çizelge 3.1’de verilmiştir.

Çizelge 3.1 Örnekleme Ait Dağılımlar

Sınıf Düzeyi	Cinsiyet (f)		Cinsiyet (%)		Toplam
	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	
1. Sınıf	6	4	60	40	10
2. Sınıf	16	8	67	33	24
3. Sınıf	33	7	83	17	40
4. Sınıf	34	6	85	15	40
Toplam	89	25	78	12	114

3.3 VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Bu araştırmada, öğrencilerin cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey, sınıf düzeyi, akademik başarı ve üniversitede öğrenim gördükleri programa isteyerek yerleşip yerleşmeme durumu gibi demografik bilgiler, “Bilgi Formu” kullanılarak toplanmıştır. “Bilgi Formu” EK-A’da verilmiştir.

Bu çalışmada veri toplama aracı olarak ise, öğretmen adaylarının tükenmişlik düzeylerini belirlemek amacıyla geliştirilmiş Maslach Tükenmişlik Envanteri-Öğrenci Formu’nun (MTE-ÖF) Türkçe uyarlaması (Çapri, Gündüz ve Gökçakan 2011) ve öğretmen adaylarının Kamu Personeli Seçme Sınavına karşı kaygılarını ölçebilmek amacıyla geliştirilmiş KPSS Kaygı Ölçeği (Karaçanta 2009) kullanılmıştır. Bu veri toplama araçları aşağıda açıklanmıştır.

3.3.1 Maslach Tükenmişlik Envanteri Öğrenci Formu

Araştırmada veri toplama aracı olarak Schaufeli, Martinez, Marques-Pinto, Salanova ve Bakker (2002) tarafından geliştirilen, Maslach Tükenmişlik Envanteri-Öğrenci Formu’nun (MTE-ÖF) Türkçe uyarlaması (Çapri, Gündüz ve Gökçakan 2011) kullanılmıştır. MTE-ÖF’nin çeviri çalışması iki aşamada yapılmıştır. Önce ölçek Türkçe diline çevrilmiş ve sonrasında ise çevirinin güvenilirlik çalışması yapılmıştır. İlk aşamada, ölçeğin İngilizce versiyonunda var olan maddeler önce araştırmacılar tarafından daha sonra da 5 kişilik “İngiliz Dili Öğretimi” ve 4 kişilik “Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik” uzmanından oluşan 9 kişilik bir ekip tarafından

Türkçe'ye çevrilmiştir. Uzmanlardan, çevirileri yaparken maddelerin hem özgün hallerinin korunmasına hem de toplumumuzca anlaşılabilir olmasına dikkat etmeleri istenmiştir. Her biri birbirinden bağımsız bir şekilde yapılan çeviriler bir araya getirilerek değerlendirilmiş ve her madde için en uygun bulunan çeviri belirlenmiştir. Sonrasında belirlenen maddeler 3 Türkçe Eğitimi uzmanının değerlendirmesine sunulmuş ve Türkçe imla ve anlam kurallarına uygunluğu incelenmiştir. Sonunda oluşturulan form araştırmacılar tarafından tekrar kontrol edilip son hali verilmiş ve kullanılmaya hazır hale gelmiştir.

İkinci aşamada ise çeviri güvenilirliğini kanıtlamak için ve ölçeğin orijinali ile Türkçe hali arasındaki eşdeğerliği belirlemek amacıyla, İngilizce Öğretmenliği bölümünde öğrenim gören ve dördüncü sınıfta olan 40 öğrenciye üç hafta arayla ölçeğin İngilizce ve Türkçe hali uygulanmıştır. Uygulama sonucunda formlar arasında bulunan korelasyon katsayısı 0,75 olarak tespit edilmiştir. Sonuç olarak, MTE-ÖF'nin İngilizce ve Türkçe formlarından ulaşılan puanlar arasında yüksek bir korelasyon olması, ölçeğin Türkçe formuna uygun bir şekilde çevrilmiş olduğuna kanıt sayılabilir (Çapri, Gündüz ve Gökçakan 2011)

Maslach Tükenmişlik Envanteri-Öğrenci Formu 13 maddeden oluşan ve 3 alt boyutlu bir yapıya sahip olup 5'li Likert (1=Hiçbir Zaman, 2=Bazen, 3=Genellikle, 4=Çoğu Zaman, 5=Her Zaman) tipindedir. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 65, en düşük puan ise 13'tür. Ölçekten bulunan alt faktörlere ait puanlar arasındaki korelasyonların 0,32 ile 0,83 arasında değişkenlik gösterdiği görülmüştür. Madde toplam test korelasyonları belirlenmiş ve alt faktörlerin korelasyon değerlerinin 0,32 ile 0,69 arasında olduğu tespit edilmiştir. MTE-ÖF'nin ölçüt bağıntılı geçerlik uygulamasında Tükenmişlik Ölçeği Kısa Versiyonu (TÖ-KV) uygulanmış ve bu ölçeğin toplam puanı ile MTE-ÖF'nin alt faktörleri arasındaki korelasyonlar sırasıyla 0,51, 0,45 ve -0,38 olduğu görülmüştür. Ölçekte güvenilirliğini saptamak için hesaplanan Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı sırasıyla 0,76, 0,82 ve 0,61 olarak bulunurken, test-tekrar test güvenilirlik sonuçları ise sırasıyla 0,76, 0,74 ve 0,73 olarak bulunmuştur (Çapri, Gündüz ve Gökçakan 2011).

3.3.2 KPSS Kaygı Ölçeği

KPSS kaygı ölçeği, Karaçanta (2009) tarafından geliştirilmiş bir ölçektir. Öğretmen Adayları İçin Kamu Personeli Seçme Sınavı Tutum Ölçeği'nin geliştirilmesi amacıyla yapılan uygulama sonucunda elde edilen veriler bilgisayar ortamına aktarılmış, olumlu cümleler "Her Zaman"

seçeneğinden “Hiçbir Zaman” seçeneğine doğru 5, 4, 3, 2 ve 1 şeklinde puanlanırken; olumsuz cümlelerde ise bunun tam tersi bir yol izlenerek “Her Zaman” seçeneğinden “Hiçbir Zaman” seçeneğine doğru 1, 2, 3, 4 ve 5 şeklinde puanlanmıştır. Deneme amacıyla uygulanan tutum maddelerine puanlama yapıldıktan sonra eksik işleyen maddeleri belirlemek için madde analizi yapılmıştır. Faktör analizi uygulaması ile 55 maddelik “Öğretmen Adayları Kamu Personeli Seçme Sınavı kaygı Ölçeği”nin kaç faktörlü olduğu belirlenmeye çalışılmıştır. Bunun için Temel Bileşenler Analizi isimli faktör analizi tekniği toplanan verilere uygulanmış, sonrasında ölçeğin birbirinden bağımsız alt faktör sayısını belirlemek için Varimax Dik Döndürme Yöntemi kullanılmış ve faktör örüntüsünün oluşturulmasında faktör yüklerinin alt kesme noktası olarak 0,45 değeri temel alınmıştır. Temel Bileşenler Analizinde Kaiser-Meyer Olkin (KMO) değeri saptanmış ve Eigen Value (öz değeri) 1,00 değerinden büyük olan maddeler ölçek için belirlenmiştir.

Uygulanan analizler sonucunda ölçeğin alt faktör sayısının dört olduğu ve bu durumda ölçeğin hazırlanması sırasında dikkate alınan Kamu Personeli Seçme Sınavı’na yönelik olarak alınan dört temel yapıyı (Genel Kaygı, Kendinizi Nasıl Gördüğünüz ve Başkalarının Sizi Nasıl Gördüğü İle İlgili Endişeler, Gelecekle İlgili Endişeler ve Sınava Hazırlık) yansıttığı görülmüştür. Yapılan değerlendirmeler sonucunda tüm ölçütlere göre 55 maddeden oluşan deneme ölçeğinin 36 maddesi ölçekten çıkarılmış ve ölçekte son haliyle 8 (2, 3, 6, 9, 10, 11, 15 ve 19) olumsuz ve 11 (1, 4, 5, 7, 8, 12, 13, 14, 16, 17 ve 18) de olumlu olmak üzere 19 madde kalmıştır. Faktör yük değerleri, yapılan analiz sonucunda dört faktör içinde 0,45 ile 0,83 arasında yüksek seviyede olduğu görülmüştür.

Dört alt faktörden oluşan ölçeğin her bir alt faktör için madde toplam korelasyonları 1. faktör için 0,73 ile 0,36, 2. faktör için 0,62 ile 0,57, 3. faktör için 0,62 ile 0,39 ve 4. faktör için 0,46 ile 0,31 arasında değişkenlik göstermektedir. Bu sonuçlara göre her bir maddenin denekler üzerinde KPSS kaygısını iyi ayırt ettiği düşünülebilir (Karaçanta 2009).

3.4 VERİLERİN ANALİZİ

Verilerin analizleri SPSS 24.0 paket programı kullanılarak yapılmıştır. Tükenmişlik düzeyi ve KPSS kaygı düzeyi arasındaki ilişki olup olmadığı korelasyon analizi kullanılarak incelenmiştir. Tükenmişlik ve KPSS kaygı düzeyinin cinsiyet, sınıf düzeyi ve üniversitede öğrenim gördükleri programa isteyerek yerleşip yerleşmeme durumları arasında anlamlı bir

farklılık olup olmadığı bağımsız gruplar için t-testi ile sosyo-ekonomik düzey ve akademik başarı ortalamalarına göre anlamlı bir farklılık olup olmadığı ise varyans analizi (ANOVA) kullanılarak analiz edilmiştir. Analiz sonuçları $p=0,05$ anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir. Analizler öncesinde yapılan betimsel analiz bulgularına göre, ham verilerin çarpıklık ve basıklık değerleri düşünüldüğünde verilerin normal dağılım kabul edilecek değerler içinde olduğu belirlendiğinden parametrik analiz yöntemlerinin kullanılması uygun bulunmuştur.

BÖLÜM 4

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde; araştırma süreci sonunda elde edilen bulgulara ve bu bulgulara ait yorumlara yer verilmiştir. Araştırmaya ait bulgular tablolarla betimlenmiş ve yorumlanmıştır. Tüm verilerden elde edilen bulgular ve yorumlar, araştırma alt problemlerinin sırasına göre düzenlenmiştir.

4.1 BİRİNCİ ALT PROBLEME AİT BULGULAR VE YORUMLAR

Fen Bilgisi Öğretmen adaylarının Maslach Tükenmişlik Envanterinden aldıkları puan değerlerinin ortalama ve standart sapma değerleri Çizelge 4.1’ de verilmiştir.

Çizelge 4.1 Öğretmen Adaylarının Tükenmişlik Envanterinden Elde Edilen Verilerin Betimsel İstatistik Sonuçları

Madde	N	minumun	maksimum	$\bar{X}$	s
1	114	1	5	3,13	1,38
2	114	1	5	2,72	1,24
3	114	1	5	2,96	1,31
4	114	1	5	3,48	1,21
5	114	1	5	3,08	1,34
6	114	1	5	3,64	1,18
7	114	1	5	3,60	1,17
8	114	1	5	3,55	1,18
9	114	1	5	3,78	1,17
10	114	1	5	3,01	1,06
11	114	1	5	3,13	1,10
12	114	1	5	3,39	1,07
13	114	1	5	3,12	1,07
Tükenmişlik Ortalama				3,28	1,19

Çizelge 4.1 incelendiğinde, öğretmen adaylarının tükenmişlik puan değerine ait genel ortalamanın 3,28 olduğu görülmektedir. Bu değer, envanterin ait minimum ve maksimum puan değerleri dikkate alındığında orta düzeyde olduğu söylenebilir.

Tükenmişlik envanteri; “tükenme, duyarsızlaşma ve yetkinlik” başlıklarında 3 alt faktöre ayrılmıştır. Her bir alt faktöre ait puanların betimsel istatistik sonuçları ise Çizelge 4.2’de verilmiştir.

Çizelge 4.2 Öğretmen Adaylarının Tükenmişlik Envanterinden Elde Edilen Verilerin Alt Boyutlarına Göre Betimsel İstatistik Sonuçları

Madde	N	minumum	maksimum	$\bar{X}$	s
1,2,3,4,5	114	1	5	3,08	1,12
6,7,8,9	114	1	5	3,64	1,03
10,11,12,13	114	1	5	3,16	0,78
Tükenmişlik Ortalama				3,28	1,19

Çizelge 4.2 incelendiğinde, envanterin birinci faktörü olan “tükenme” boyutunda tükenmişlik puan değerinin ortalaması 3,08 ile “genellikle” seçeneğine ulaşmışken, envanterin ikinci boyutu olan “duyarsızlaşma” boyutunda tükenmişlik puan değerinin ortalaması 3,64 puan ile “çoğu zaman” seçeneğine yaklaşmaktadır. Envanterin üçüncü faktörü olan “yetkinlik” boyutunda ise 3,16 ortalama puan ile “genellikle” seçeneğine ulaştığı görülmektedir.

Fen Bilgisi Öğretmen adaylarının KPSS Kaygı Ölçeğinden aldıkları puan değerlerinin ortalama ve standart sapma değerleri Çizelge 4.3’ te verilmiştir.

Çizelge 4.3 Öğretmen Adaylarının KPSS Kaygı Ölçeğinden Elde Edilen Verilerin Betimsel İstatistik Sonuçları

Madde	N	minumun	maksimum	$\bar{X}$	s
1	114	1	5	3,64	1,14
2	114	1	5	1,74	1,06
3	114	1	5	2,11	1,08
4	114	1	5	3,44	1,28
5	114	1	5	3,70	1,03
6	114	1	5	1,94	0,94
7	114	1	5	3,49	1,15
8	114	1	5	3,50	1,08
9	114	1	5	2,33	1,11
10	114	1	5	2,80	1,34
11	114	1	5	2,65	1,21
12	114	1	5	4,30	1,01
13	114	1	5	3,87	1,19
14	114	1	5	3,30	1,45
15	114	1	5	3,54	1,10
16	114	1	5	2,27	1,39
17	114	1	5	3,04	1,24
18	114	1	5	3,16	1,16
19	114	1	5	2,89	1,24
KPSS Kaygı Ortalama				3,04	1,17

Çizelge 4.3 incelendiğinde, öğretmen adaylarının KPSS kaygı puan değerine ait genel ortalamanın 3,04 olduğu görülmektedir. Bu değer, ölçeğe ait minimum ve maksimum puan ortalamaları dikkate alındığında orta düzeyde olduğu söylenebilir.

KPSS kaygı ölçeği; “genel kaygı, kendinizi gördüğünüz ve başkalarının sizi nasıl gördüğü ile ilgili endişeler, gelecek ile ilgili endişeler ve sınava hazırlık” başlıklarında 4 alt faktöre ayrılmıştır. Her bir alt faktöre ait puanların ait betimsel istatistik sonuçları ise Çizelge 4.4’te verilmiştir.

Çizelge 4.4 Öğretmen Adaylarının KPSS Kaygı Ölçeğinden Elde Edilen Verilerin Alt Boyutlarına Göre Betimsel İstatistik Sonuçları

Madde	N	minumun	maksimum	$\bar{X}$	s
1,2,3,4,5,6,7,8,9	114	1	5	2,88	0,68
10,11,12,13	114	1	5	3,40	0,82
14,15,16	114	1	5	3,04	0,88
17,18,19	114	1	5	3,03	0,91
KPSS Kaygı Ortalama				3,04	1,17

Çizelge 4.4 incelendiğinde, ölçeğin birinci faktörü olan “genel kaygı” boyutunda kaygı puan değerlerinin ortalaması 2,88 iken ölçeğin ikinci boyutu olan “kendinizi gördüğünüz ve başkalarının sizi nasıl gördüğü ile ilgili endişeler” boyutunda kaygı puan değerinin ortalaması 3,40; ölçeğin üçüncü faktörü olan “gelecek ile ilgili endişeler” boyutunda ise 3,04 ve ölçeğin dördüncü boyutu olan “sınava hazırlık” boyutunda ise 3,03 olduğu görülmektedir. Bu ortalamalardan “genel kaygı” boyutunda 2,88 puan ortalama ile orta düzeyin altında “bazen” seçeneğine yaklaşırken, “kendinizi gördüğünüz ve başkalarının sizi nasıl gördüğü ile ilgili endişeler” boyutunda ise 3,40 puan ortalaması ile çoğu zaman seçeneğine yaklaştığı görülmektedir.

4.2 İKİNCİ ALT PROBLEME AİT BULGULAR VE YORUMLAR

Öğretmen adaylarının tükenmişlik ve KPSS kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek için yapılan korelasyon analizinin sonuçları Çizelge 4.5’ te verilmiştir.

Çizelge 4.5 Öğretmen Adaylarının Tükenmişlik ve KPSS Kaygı Puanlarına Ait Korelasyon Analizi Sonuları

		Tükenmişlik	Kaygı
Tükenmişlik	Pearson Korelasyon Katsayısı	1	0,471**
	P		0,00
	N	114	114
Kaygı	Pearson Korelasyon Katsayısı	0,471**	1
	P		0,00
	N	114	114

p<0,01

Çizelge 4.5 incelendiğinde, öğretmen adaylarının tükenmişlik puanları ile KPSS kaygı puanları arasında ki korelasyon katsayısı 0,471 olarak bulunmuştur. Bu değer orta düzeyde pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir (Büyüköztürk 2014), ($r=0,471$; $p<0.01$). Bu durum, öğretmen adaylarının KPSS sınav kaygısının artması durumunda, tükenmişlik düzeylerinin de artacağı anlamına gelmektedir.

4.3 ÜÇÜNCÜ ALT PROBLEME AİT BULGULAR VE YORUMLAR

Öğretmen adaylarının tükenmişlik düzeylerinde, cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t-testine ait sonuçlar Çizelge 4.6’ da verilmiştir.

Çizelge 4.6 Öğretmen Adaylarının Tükenmişlik Düzeylerinde Cinsiyet Değişkenine Göre Yapılan Bağımsız Gruplar T-Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	$\bar{X}$	s	t	p
Kadın	89	43,11	9,583	0,994	0,322
Erkek	25	40,84	11,796		

$p<0,05$

Çizelge 4.6 incelendiğinde, kadın öğrencilerin tükenmişlik puan ortalamalarının 43,11 iken erkek öğrencilerin tükenmişlik puan ortalamalarının 40,84 olduğu görülmektedir. Yapılan analiz sonucunda ise, öğretmen adaylarının tükenmişlik düzeylerinde, cinsiyet değişkenine göre kadın ve erkek öğrenciler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. ($t_{(112)}=0,994$ $p= 0,322$; $p<0,05$). Bu durumda, kadın ve erkek öğrencilerin benzer tükenmişlik düzeyine sahip olduğu söylenebilir.

4.4 DÖRDÜNCÜ ALT PROBLEME AİT BULGULAR VE YORUMLAR

Öğretmen adaylarının KPSS Kaygı düzeylerinde, cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t-testine ait sonuçlar Çizelge 4.7’ da verilmiştir.

Çizelge 4.7 Öğretmen Adaylarının KPSS Kaygı Düzeylerinde Cinsiyet Değişkenine Göre Yapılan Bağımsız Gruplar T-Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	$\bar{X}$	s	t	p
Kadın	89	56,72	10,998	-1,697	0,092
Erkek	25	61,16	13,728		

$p < 0,05$

Çizelge 4.7' incelendiğinde, kadın öğrencilerin KPSS kaygı puan ortalamalarının 56,72 iken erkek öğrencilerin KPSS kaygı puan ortalamalarının 61,16 olduğu görülmektedir. Yapılan analiz sonucunda ise, öğretmen adaylarının KPSS kaygı düzeylerinde cinsiyet değişkenine göre kadın ve erkek öğrenciler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. ($t_{(112)} = -1,697$, $p = 0,092$; $p < 0,05$). Bu durumda, kadın ve erkek öğrencilerin benzer kaygı düzeyine sahip olduğu söylenebilir.

4.5 BEŞİNCİ ALT PROBLEME AİT BULGULAR VE YORUMLAR

Öğretmen adaylarının tükenmişlik ve KPSS kaygı düzeylerinde, sosyo-ekonomik düzey değişkenine göre anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan varyans analizine (ANOVA) ait sonuçlar Çizelge 4.8' de verilmiştir.

Çizelge 4.8 Öğretmen Adaylarının Tükenmişlik ve KPSS Kaygı Düzeylerinde Sosyo-ekonomik Düzey Değişkenine Göre Yapılan Varyans Analizi Sonuçları

KPSS Kaygı	Değişken	N	$\bar{X}$	s
Sosyo-ekonomik Düzey	Düşük	40	54,00	10,404
	Orta	63	60,08	11,519
	Yüksek	11	57,45	14,151
	Toplam	114	57,18	12,025

	Varyansın kaynağı	KT	sd	KO	F	p	Fark (G.Howel)
Tükenmişlik	Gruplararası	262,851	2	131,426	1,296	0,278	---
	Grup İçi	11258,166	111	101,425			
	Toplam	11521,018	113				
KPSS kaygı	Gruplararası	904,924	2	452,462	3,475	0,034	1-2
	Grup İçi	14451,330	111	130,192			
	Toplam	15356,254	113				

$p < 0,05$

Çizelge 4.8 incelendiğinde, öğretmen adaylarının sosyo-ekonomik düzey bakımından tükenmişlik düzeylerinde, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($F_{(2-111)}=1,296$, $p < 0,05$). Fakat öğretmen adaylarının sosyo-ekonomik düzeyleri bakımından KPSS kaygı puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. $F_{(2-111)}=3,475$, $p < 0,05$). Tespit edilen bu anlamlı farklılığın, hangi sosyo-ekonomik düzeyler arasında olduğunu belirlemek amacıyla, Games Howel çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Yapılan test sonucunda, sosyo-ekonomik düzeyler arasında düşük ve orta seviyelerde anlamlı bir farklılık bulunmuştur. KPSS kaygı puanları bakımından, sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan öğrencilerin, sosyo-ekonomik seviyesi orta düzeyde olan öğrencilere göre daha olumlu olduğu tespit edilmiştir.

4.6 ALTINCI ALT PROBLEME AİT BULGULAR VE YORUMLAR

Öğretmen adaylarının tükenmişlik düzeylerinde, sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t-testine ait sonuçlar Çizelge 4.6' da verilmiştir.

Çizelge 4.9 Öğretmen Adaylarının Tükenmişlik Düzeylerinde Sınıf Düzeyine Göre Yapılan Bağımsız Gruplar T-Testi Sonuçları

Sınıf	N	$\bar{X}$	s	t	p
1-2	34	43,85	9,342	0,853	0,395
3-4	80	42,09	10,413		

$p < 0,05$

Çizelge 4.9 incelendiğinde, öğretmen adaylarının 1. Sınıf ve 2. Sınıf öğrencilerin oluşturulan sınıf düzeyinde tükenmişlik puan ortalamalarının 43,85 iken 3. Sınıf ve 4. Sınıf öğrencilerinden oluşturulan sınıf düzeyinde tükenmişlik puan ortalamalarının 42,09 olduğu görülmektedir. Yapılan analiz sonucunda ise, öğretmen adaylarının tükenmişlik düzeylerinde sınıf düzeyinde 1-2. Sınıf ve 3-4. Sınıf öğrencileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. ($t_{(112)}=0,853$ $p= 0,395$; $p < 0,05$). Bu durumda, farklı sınıflarda öğrenim gören öğrencilerin benzer tükenmişlik düzeyine sahip olduğu söylenebilir.

4.7 YEDİNCİ ALT PROBLEME AİT BULGULAR VE YORUMLAR

Öğretmen adaylarının KPSS kaygı düzeylerinde, sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t-testine ait sonuçlar Çizelge 4.10' da verilmiştir.

Çizelge 4.10 Öğretmen Adaylarının KPSS Kaygı Düzeylerinde Sınıf Düzeyine Göre Yapılan Bağımsız Gruplar T-Testi Sonuçları

Sınıf	N	$\bar{X}$	s	t	p
1-2	34	61,06	12,749	2,038	0,044
3-4	80	56,26	10,933		

$p < 0,05$

Çizelge 4.10 incelendiğinde, öğretmen adaylarının 1. Sınıf ve 2. Sınıf öğrencilerin oluşturulan sınıf düzeyinde KPSS kaygı puan ortalamalarının 61,06 iken 3. Sınıf ve 4. Sınıf öğrencilerinden oluşturulan sınıf düzeyinde KPSS puan ortalamalarının 56,26 olduğu görülmektedir. Yapılan analiz sonucunda ise, öğretmen adaylarının KPSS kaygı düzeylerinde sınıf düzeyinde 1-2. Sınıf ve 3-4. Sınıf öğrencileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. ($t_{(112)}=0,853$ $p= 0,395$; $p < 0,05$). Bu durumda, öğrenimlerinin henüz başlarında olan 1. ve 2.

Sınıf öğrencileri KPSS sınav kaygısı bakımından daha olumsuz düşüncelere sahip iken, öğrenim hayatının sonlarına yaklaşan 3. ve 4. Sınıf öğrencilerinin ise daha olumlu düşüncelere sahip olduğu söylenebilir.

4.8 SEKİZİNCİ ALT PROBLEME AİT BULGULAR VE YORUMLAR

Öğretmen adaylarının tükenmişlik ve KPSS kaygı düzeylerinde, akademik başarılarına göre anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan varyans analizine (ANOVA) ait sonuçlar Çizelge 4.8' de verilmiştir.

Çizelge 4.11 Öğretmen Adaylarının Tükenmişlik ve KPSS Kaygı Düzeylerinde Akademik Başarılarına Ortalamalarına Göre Yapılan Varyans Analizi Sonuçları

	Varyansın kaynağı	KT	sd	KO	F	p	Fark
Tükenmişlik	Gruplararası	18,060	2	9,030	0,087	0,917	---
	Grup İçi	11502,958	111	103,630			
	Toplam	11521,018	113				
KPSS kaygı	Gruplararası	154,556	2	77,278	0,564	0,570	---
	Grup İçi	15201,698	111	136,952			
	Toplam	15356,254	113				

$p < 0,05$

Çizelge 4.11 incelendiğinde, öğretmen adaylarının akademik başarıya göre tükenmişlik düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($F_{(2-111)}=0,087$, $p < 0,05$). Aynı biçimde öğretmen adaylarının akademik başarıya göre KPSS kaygı düzeylerinde de istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($F_{(2-111)}=0,570$, $p < 0,05$). Hem tükenmişlik düzeyi hem de KPSS kaygı düzeylerinde, akademik başarısı düşük, orta ve yüksek olan öğrencilerin benzer tükenmişlik ve KPSS kaygısına sahip oldukları söylenebilir.

4.9 DOKUZUNCU ALT PROBLEME AİT BULGULAR VE YORUMLAR

Öğretmen adaylarının tükenmişlik düzeylerinde, üniversitede öğrenim gördükleri programa isteyerek yerleşip yerleşmeme durumuna göre anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t-testine ait sonuçlar Çizelge 4.12' de verilmiştir.

Çizelge 4.12 Öğretmen Adaylarının Tükenmişlik Düzeylerinde Üniversitede Öğrenim Gördükleri Programa İsteyerek Yerleşip Yerleşmeme Duruma Göre Yapılan Bağımsız Gruplar T-Testi Sonuçları

Durum	N	$\bar{X}$	s	t	p
İsteyerek	29	45,86	8,429	2,034	0,044
İstemeyerek	85	41,51	10,420		

p<0,05

Çizelge 4.6' incelendiğinde, üniversitede öğrenim gördükleri programa isteyerek yerleşip yerleşen öğrencilerin tükenmişlik puan ortalamalarının 45,86 iken istemeyerek yerleşen öğrencilerin tükenmişlik puan ortalamalarının 41,51 olduğu görülmektedir. Yapılan analiz sonucunda ise, tükenmişlik düzeylerinde programa isteyerek yerleşen öğrenciler ile istemeyerek yerleşen öğrenciler arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. ($t_{(112)}=2,034$, $p= 0,044$; $p<0,05$). Bu durumda, programı istemeden seçen öğrencilerin tükenmişlik konusunda programı isteyerek seçen öğrencilere göre daha olumlu düşüncelere sahip olduğu söylenebilir.

4.10 ONUNCU ALT PROBLEME AİT BULGULAR VE YORUMLAR

Öğretmen adaylarının KPSS kaygı düzeylerinde, üniversitede öğrenim gördükleri programa isteyerek yerleşip yerleşmeme durumuna göre anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t-testine ait sonuçlar Çizelge 4.13' te verilmiştir.

Çizelge 4.13 Öğretmen Adaylarının KPSS Kaygı Düzeylerinde Üniversitede Öğrenim Gördükleri Programa İsteyerek Yerleşip Yerleşmeme Durumuna Göre Yapılan Bağımsız Gruplar T-Testi Sonuçları

Durum	N	$\bar{X}$	s	t	p
İsteyerek	29	62,52	13,298	2,649	0,009
İstemeyerek	85	56,05	10,635		

p<0,05

Çizelge 4.13' incelendiğinde, üniversitede öğrenim gördükleri programa isteyerek yerleşen öğrencilerin KPSS kaygı puan ortalamalarının 62,52 iken istemeyerek yerleşen öğrencilerin KPSS kaygı puan ortalamalarının 56,05 olduğu görülmektedir. Yapılan analiz sonucunda ise,

KPSS kaygı düzeylerinde programı isteyerek yerleşen öğrenciler ile istemeyerek yerleşen öğrenciler arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. ($t_{(112)}=2,649$, $p=0,009$; $p<0,05$). Bu durumda, programı istemeden seçen öğrencilerin KPSS kaygısı konusunda programı isteyerek seçen öğrencilere göre daha olumlu düşüncelere sahip olduğu söylenebilir.

BÖLÜM 5

SONUÇLAR, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde; araştırma bulgularına dayanarak ulaşılan sonuçlara ve tartışmalar sonucunda ortaya çıkarılan öneriler ile bundan sonra araştırma konusunu inceleyecek araştırmacılara yönelik önerilere yer verilmiştir.

5.1 SONUÇLAR VE TARTIŞMA

Araştırma kapsamında yapılan analizler sonucunda; öğrencilerin mevcut tükenmişlik durumlarının (3,28) orta düzeyde ve yine mevcut KPSS kaygılarının da orta düzeyde (3,04) olduğu belirlenmiştir. Köse vd. (2017) biyoloji öğretmen adaylarında, Balkıs vd. (2011) eğitim fakültesi öğrencilerinde, Cengiz (2018) okul öncesi öğretmen adaylarında ve Karakaş (2017) üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmalarda öğrencilerin tükenmişlik düzeylerini benzer bir şekilde orta düzeyde bulmuşlardır. Alan yazın incelendiğinde tükenmişliğin bu araştırmayla paralellik gösterdiği birçok çalışma mevcuttur (Ören ve Türkoğlu 2006, Fimian and Blanton 1987, Tümkiye 2010, Goddard and O'Brien 2007). Sadıkoğlu, Hastürk ve Polat (2018) fen bilgisi öğretmen adayları üzerinde, Baştürk (2007), eğitim fakültesi öğrencileri üzerinde, Ekici ve Kurt (2012) biyoloji öğretmen adayları üzerinde, Bozdam (2008) ise eğitim fakültesi son sınıf öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmalarda orta düzey KPSS kaygısı tespit etmiştir.

Araştırma kapsamında belirlenen önemli sonuçlardan birisi de, öğretmen adaylarının tükenmişlik puanları ile KPSS kaygı puanları arasında orta düzeyde pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğudur. Bu durum, öğretmen adaylarının KPSS sınav kaygısının artması durumunda, tükenmişlik düzeylerinin de artacağı anlamına gelmektedir. Konu ile ilgili literatür çok kısıtlı olup Bozgün ve Kösterelioğlu (2018) eğitim fakültesi son sınıf öğrencileriyle, Köse vd. (2017) ise biyoloji öğretmen adaylarıyla yaptığı araştırmalarda tükenmişlik ve kaygı düzeyi arasında orta düzey-pozitif anlamlı ilişki bulmuşlardır. Literatür

de tükenmişlikle kaygı arasındaki pozitif ilişkiyi destekleyen başka çalışmalar da mevcuttur (Çapulcuoğlu ve Gündüz 2013, Özçelik 2009).

Bunun yanı sıra, öğretmen adaylarının hem tükenmişlik hem de KPSS kaygı düzeylerinde cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Benzer şekilde Tümkaya ve Çavuşoğlu (2010) son sınıfta öğrenim gören sınıf öğretmenliği öğrencileri üzerinde, Küçüksüleymanoğlu ve Eğilmez (2013) müzik öğretmeni adayları üzerinde yaptığı araştırmada cinsiyet ve tükenmişlik arasında anlamlı bir fark tespit etmemiştir. Yine benzer şekilde Bozdam (2008) eğitim fakültesi son sınıf öğrencileri ile yaptığı araştırmada, Dursun ve Karagün (2012) Beden Eğitimi Öğretmenliği son sınıf öğrencileri ile yaptığı araştırmasında, Doğan ve Çoban (2009) ise eğitim fakültesi öğrencileri üzerinde yaptıkları araştırmasında cinsiyet ve KPSS kaygı düzeyi arasında anlamlı bir farklılık tespit etmemiştir.

Sadece KPSS kaygı düzeylerinde sosyo-ekonomik düzey açısından, düşük ve orta seviye sosyo-ekonomik düzeye sahip bireyler arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. KPSS kaygı puanları bakımından sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan öğrencilerin, sosyo-ekonomik seviyesi orta düzeyde olan öğrencilere göre daha olumlu düşüncelere sahip olduğu tespit edilmiştir. İlgili literatür incelendiğinde benzer bir sonuçla karşılaşılmaş olup, Aydın (2016) üniversite giriş sınavına hazırlanan öğrencilerde yaptığı araştırmasında ekonomik desteği düşük olan öğrencilerde daha yüksek kaygı tespit etmiştir. Öte yandan Bozgün ve Kösterelioğlu (2018) ve Çakmak ve Hevedanlı (2005) sosyo-ekonomik düzey ile kaygı arasında anlamlı bir farklılık bulmamıştır.

KPSS kaygı düzeylerinde, sınıf düzeyine bakımından incelendiğinde; öğrenimlerinin henüz başlarında olan 1. ve 2. Sınıf öğrencileri daha olumsuz düşüncelere sahip iken, öğrenim hayatının sonlarına yaklaşan 3. ve 4. Sınıf öğrencilerinin ise daha olumlu düşüncelere sahip olduğu tespit edilmiştir. Literatürde bulunan az sayıda ki çalışmalara göre Çakmak ve Hevedanlı (2005) da 1. Sınıf düzeyindeki öğrencilerin üst sınıflara göre daha fazla kaygı yaşadığını bulmuştur. Ayrıca Kaçar ve Sarıçam (2015) sınıf öğretmeni adayları üzerinde yaptığı çalışmada sınıf seviyesine göre kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulmamıştır.

Diğer önemli bir sonuç ise, hem tükenmişlik hem de KPSS kaygı düzeylerinde, üniversitede öğrenim gördükleri programa istemeden yerleşen öğretmen adaylarının isteyerek yerleşen öğrencilere göre daha olumlu düşüncelere sahip olduğu belirlenmiştir. İlgili literatür

incelendiğinde bölüme isteyerek yerleşip yerleşmeme durumuna göre kaygı düzeyini araştıran bir çalışmaya rastlanmamışken üniversite öğrencilerin bölümlerine isteyerek yerleşip yerleşmeme durumuna göre tükenmişlik düzeyini inceleyen Cengiz (2018), okul öncesi öğretmen adaylarında bölüme istemeyerek yerleşenlerde daha yüksek tükenmişlik tespit etmiştir.

5.2 ÖNERİLER

5.2.1 Alt Problemlerin Sonuçlarına İlişkin Öneriler

Araştırmanın birinci alt problemde fen bilgisi öğretmen adaylarının ortalama tükenmişlik düzeyi ve kaygı düzeyi, ikinci alt problemde ise tükenmişlikle kaygı arasındaki korelasyon incelenmiştir. Öğretmen adaylarının tükenmişlik düzeyi ortalaması 3,28 ve kaygı düzeyi ortalaması ise 3,04 olarak bulunmuş ve bu sonuçların ölçekte belirtilen minimum-maksimum puan aralığına göre değerlendirildiğinde orta düzeyde olduğu görülmektedir. İkinci alt problemde ise tükenmişlikle kaygı arasında orta düzeyde fakat pozitif ($r=0,471$; $p<0.01$) bir ilişki bulunmuştur. Bu sonuç bize tükenmişlik ve kaygının birlikte ortaya çıktığı göstermektedir. Stresin kaygı sonucu olduğu ve tükenmişliğin de sebeplerinden birisi olduğu bilindiğine göre, öğretmen adaylarında oluşan sınav kaygısı strese yol açmakta ve bu stres bireylerde tükenmişliğe yol açmaktadır denilebilir. Tükenmişlik iş yaşamında ve eğitim sürecinde performans düşüklüğüne yol açtığından, lisans düzeyinde ki öğrencilere tükenmişliği engellemeye yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Tükenmişlik ve kaygı düzeyini düşürmek amacıyla öğrencilere önleyici rehberlik hizmetleri kapsamında çalışmalar yapılabilir.

Araştırmanın beşinci alt problemde öğretmen adaylarının tükenmişlik ve KPSS kaygı düzeylerinde, sosyo-ekonomik düzey değişkenine göre anlamlı bir farklılık olup olmadığı araştırılmış ve sosyo-ekonomik düzeyi orta seviye de olan öğrencilerin kaygı düzeyi sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan öğrencilere göre farklılık oluşturacak şekilde daha fazla bulunmuştur. Bu durum çocuklarının her türlü ihtiyacını karşılayan ebeveynlerinin beklentilerinin yüksek olması ve bu beklentilerin öğrencilerde kaygıya yol açması şeklinde yorumlanabilir.

Araştırmanın yedinci alt problemde Öğretmen adaylarının KPSS kaygı düzeylerinde, sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık olup olmadığı araştırılmış ve öğrenimlerinin henüz

başlarında olan 1. ve 2. Sınıf öğrencilerinin KPSS sınav kaygısı bakımından daha olumsuz düşüncelere sahip olduğu, öğrenim hayatının sonlarına yaklaşan 3. ve 4. Sınıf öğrencilerinin ise daha olumlu düşüncelere sahip olduğu görülmüştür. Lisans eğitiminin henüz başlarında kaygının yüksek çıkması, üniversiteye geçişte öğrencilerin başarmak zorunda kaldığı yerleştirme sınavı sürecinde yaşadıkları kaygının bir uzantısı olabilir. Ortaöğretim öğrencileri üzerinde yapılan araştırmalarda da bu öğrencilerin kaygı yaşadığı bilinmektedir (Güler ve Çakır 2013). Ayrıca öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri eğitim fakültesinde ki memnuniyet düzeyleri yüksek olabilir ve bu memnuniyet stresi azaltarak zamanla kaygıyı azaltabilir. Öğrenciler üst sınıflara yükseldikçe girecekleri sınav hakkında daha fazla bilgi ve donanıma sahip olması da bu kaygıyı azaltan etmenler arasında gösterilebilir.

Dokuzuncu ve onuncu alt problemde öğretmen adaylarının okudukları bölüme isteyerek yerleşip yerleşmeme durumlarına göre tükenmişlik ve kaygı düzeyleri incelenmiş ve isteyerek yerleşen öğrencilerin anlamlı bir farklılık oluşturacak şekilde daha yüksek tükenmişlik ve kaygı yaşadığı tespit edilmiştir. Bölümü isteyerek ve öğretmenlik mesleğini bilinçli bir şekilde seçen bu öğrencilerin mezun olduktan sonra atanamama korkusu yaşamaları kaygılarını arttıran bir etmen olabilir. Bölümünü isteyerek seçen öğrencilerde bu durumun oluşması beklenebilir, çünkü istemeden yerleşen öğrenciler muhtemelen sadece üniversite mezunu olmak için yerleşmiş ya da düşüncelerinde başka meslekler olduğu için atanıp atanmama durumunu önemsemiyor olabilir. Ayrıca ortaöğretim düzeyinde ki öğrencilere daha üniversiteye yerleşmeden mesleki rehberlik faaliyetleri kapsamında bilgilendirmeler daha etkin bir şekilde yapılarak bu öğrencilerin olabildiğince istedikleri bölümlere yerleşmeleri sağlanabilir.

5.2.2 Araştırmacılara Yönelik Öneriler

- Üniversite öğrencilerinde tükenmişlik ve kaygıyı ele alan bir çok araştırma mevcut olmasına rağmen ikisini bir arada ele alıp arasındaki ilişkiyi ortaya koyan araştırma sayısı sınırlıdır. Bu araştırmada da görüldüğü gibi kaygı ve tükenmişlik birbirine yakın sonuçlar doğurmakta ve eş zamanlı ortaya çıkmaktadır. Bu sebeple kaygıyı inceleyen araştırmalarda mutlaka tükenmişlik değişkeni de incelenmelidir. Aynı şekilde öğrencilerde tükenmişliği ele alan araştırmalarda ortaya çıkan tükenmişlik düzeyinin muhtemel sebeplerinden bir tanesinin kaygı olabileceği ihmal edilmemelidir.

- Tükenmişlik ve kaygıyı ele alan araştırmaların genelinin nicel çalışmalar olduğu görülmektedir. Bu sebeple bu konuları inceleyen araştırmaların nitel verilerle de desteklenmesi tükenmişlik ve kaygının sebep ve sonuçlarına yönelik daha kapsamlı bulguların elde edilmesini sağlayabilir.
- Araştırmada 1. ve 2. sınıf ğretmen adaylarının sınav kaygısı 3. ve 4. sınıf öğrencilerine göre anlamlı bir fark oluşturacak şekilde daha yüksek çıkmıştır. Bu kaygının sebebi olarak niversiteye yerleştirme sınavında yaşanan kaygının devamı niteliğinde olduğu düşünülmektedir. İleriki araştırmacıların niversite yerleştirme sınavına girecek öğrencilerle lisans düzeyi 1. ve 2. sınıf ğrencilerinin kaygı düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemesi anlamlı olabilir. Ayrıca sınıf seviyesi yükseldikçe kaygının azalmasının sebebi olarak öğrencilerin öğrenim gördükleri eğitim fakülteleri ile ilgili memnuniyet düzeyleri de etkili olabilir. Bu nedenle memnuniyet anketleri de uygulayarak memnuniyet durumları ile kaygının azalmasındaki ilişkiyi incelemek gerekebilir.
- Araştırmada kolay ulaşılabilir örneklem seçilmesi sebebiyle araştırmaya katılan ğretmen adayları sayısının özellikle 1. ve 2. sınıflarda sınırlı olduğu görülmektedir. Araştırma problemlerinin daha geniş kapsamlı örneklerle desteklenmesi güvenilir sonuçlar elde edilmesi açısından daha faydalı olabilir.

KAYNAKLAR

- Abacı N, İşmen E ve Yıldız A** (2004) Psikolojik Danışmanların İdeal Özellikleri ile Yılgınlık Düzeylerinin Karşılaştırılması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 37: 8-25. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Akçamete G, Kaner S ve Sucuoğlu B** (2001) *Öğretmenlerde Tükenmişlik ve İş Doyumu ve Kişilik*. Ankara Nobel Yayın Dağıtım.
- Akten S** (2007) Rehber Öğretmenlerin Mesleki Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Ardıç K ve Polatçı S** (2008) Tükenmişlik Sendromu: Akademisyenler Üzerinde Bir Uygulama (GOÜ Örneği). *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10 (2): 69-96.
- Arı G S ve Bal E Ç** (2008) Tükenmişlik Kavramı: Birey ve Örgütler Açısından Önemi” <https://dergipark.org.tr/download/article-file/145983>, Erişim tarihi: 29.01.2019
- Arslan G ve Aslan G** (2014) Zihin Engelli Bireylere Eğitim Veren Öğretmenlerin Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi (Tokat İli Örneği). *Eğitim Araştırmaları Dergisi-Uluslararası E-Dergi*, 4 (2): 49-66.
- Arslan Ö G** (2007) Okul Müdürlerinin Öğretimsel Liderlik Anlayışı İle Öğretmenlerin Mesleki Tükenmişliğinin Karşılaştırılması: Çaycuma Alan Araştırması Örneği. *Yüksek Lisans Tezi*, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.
- Avşaroğlu S, Deniz M D ve Kahraman A** (2005). Teknik Öğretmenlerde Yaşam Doyumu İş Doyumu Ve Mesleki Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14: 115-129.
- Aydın E** (2016) Üniversite Giriş Sınavına Hazırlanan Öğrencilerin Sınav Kaygılarının Farklı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*, Nişantaşı Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Azeem S M and Nazir, A** (2008) A Study of Job Burnout Among University Teachers. *Psychology and Developing Societies*, 20 (1): 51-64.
- Balkıs M, Duru E, Buluş M ve Duru S** (2011) Tükenmişliğin Öğretmen Adayları Arasındaki Yaygınlığı, Demografik Değişkenler Ve Akademik Başarı İle İlişkisi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29 (1): 151-165.

KAYNAKLAR (devam ediyor)

- Barutçu E ve Serinkan C** (2008) Günümüzün Önemli Sorunlarından Biri Olarak Tükenmişlik Sendromu Ve Denizli’de Yapılan Bir Araştırma. *Ege Academic Review*, 8 (2): 541-561.
- Başer U M ve Çobanoğlu F** (2011) İlköğretim Denetmenlerinin Tükenmişlik Düzeyleri ve Nedenleri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29: 125-136
- Başören M** (2005) Çeşitli Değişkenlere Göre Rehber Öğretmenlerinin Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi (Zonguldak İli Örneği). *Yüksek Lisans Tezi*, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.
- Baştürk R** (2007) Kamu Personel Seçme Sınavına Hazırlanan Öğretmen Adaylarının Sınav Kaygı Düzeylerinin İncelenmesi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17 (2): 163-176.
- Bozdam A** (2008) Öğretmen Adaylarının Mesleki Kaygı Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*, Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Konya.
- Bozgün K ve Kösterelioğlu A M** (2018) Öğretmen Adaylarında Tükenmişliğin Yordayıcısı Olarak Mesleki Kaygı. *2nd International Symposium on Innovative Approaches in Scientific Studies*, November 30 – December 2 2018, Samsun, Türkiye, SETSCI Confernece Indexing System, Vol. 3, 1120-1123.
- Budak G ve Sürvegil O** (2005) Tükenmişlik ve Tükenmişliği Etkileyen Örgütsel Faktörlerin Analizine İlişkin Akademik Personel Üzerinde Bir Uygulama. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Birimler Fakültesi Dergisi*, 20 (2): 95- 108.
- Büyüköztürk Ş** (2014) *Veri Analizi El Kitabı*, Ankara: Pegem/A Yayıncılık.
- Cengiz Ö** (2018) Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Tükenmişlik ve Yabancılaşma Düzeylerinin Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı, İstanbul, 165 s.
- Cüceloğlu D** (1993) *İnsan ve Davranışı*, İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Çağlıyan Y** (2007) Tükenmişlik Sendromu Ve İş Doyumuna Etkisi (Devlet Ve Vakıf Üniversitelerindeki Akademisyenlere Yönelik Alan Araştırması). *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- Çakan M** (2004) Comparison Of Elementary And Secondary School Teachers In Terms Of Their Assessment Practices And Perceptions Toward Their Qualification Levels. Ankara University, *Journal of Faculty of Educational Sciences*, 37 (2): 99-114.
- Çakmak Ö ve Hevedanlı M** (2005) Eğitim Ve Fen-Edebiyat Fakülteleri Biyoloji Bölümü Öğrencilerinin Kaygı Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 14 (4): 115–127.

KAYNAKLAR (devam ediyor)

- Çam O** (1989) Hemşirelerde Tükenmişlik Ve Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Doktora Tezi*, İzmir: Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Çam O** (1995) *Tükenmişlik*. Saray Medikal Yayıncılık: İzmir.
- Çapri B, Gündüz B ve Gökçakan Z** (2011) Maslach Tükenmişlik Envanteri Öğrenci Formu (MTE-ÖF)'nun Türkçe'ye Uyarlaması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 40 (1):134-147.
- Çapulcuoğlu U ve Gündüz B** (2013) Lise Öğrencilerinde Tükenmişliğin Cinsiyet, Sınıf Düzeyi, Okul Türü Ve Algılanan Akademik Başarı Değişkenlerine Göre İncelenmesi. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3 (1): 12-24.
- Çelikten M, Şanal M ve Yeni Y** (2005) Öğretmenlik Mesleği Ve Özellikleri. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2 (19): 207-237.
- Çetinkaya Z** (2009) Türkçe Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumlarının Belirlenmesi. *İlköğretim Online*, 8 (2): 298-305.
- Çiltaş A ve Akıllı N** (2011) Pedagogic Qualifications of Teachers. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3 (4): 64-72.
- Çintiriz Ş** (2016) Mesleki ve Teknik Anadolu Liselerinde Kültür Dersi Öğretmenlerinin Mesleki Tükenmişlik Düzeyinin Tespiti: Beşiktaş İlçesi Örneği. *Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Daban B Y** (2018) Ortaokul Öğretmenlerinin Duygusal Emek ile Tükenmişlik Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Rize.
- Dinibütün R** (2013) Örgüt İkliminin Tükenmişlik Üzerine Etkisini Belirlemeye Yönelik Devlet Ve Vakıf Üniversitelerinde Bir Araştırma. İstanbul, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınları.
- Doğan T ve Çoban A E** (2009) Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları İle Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 34 (153): 158-168.
- Dolunay A B** (2002) Genel Liseler Ve Teknik-Ticaret-Meslek Liselerinde Görevli Öğretmenlerde Tükenmişlik Durum Araştırması, Keçiören İlçesi. *Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi*, Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

KAYNAKLAR (devam ediyor)

- Dursun S ve Karagün E** (2012) Öğretmen Adaylarının Mesleki Kaygı Düzeylerinin İncelenmesi: Kocaeli Üniversitesi Beden Eğitimi Ve Spor Yüksekokulu Son Sınıf Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24: 93-112.
- Edelwich J and Brodsky A** (1980) Burnout stages Of Disillusionment in The helping professions. New York: Human Sciencepress (Yılmaz 2013 Üzerinden Alıntıdır).
- Eker O** (2016) Ortaokul Öğrencilerinin Yaşadığı Sınav Kaygısının Nedenleri Ve Anne-Baba Tutumlarının Sınav Kaygısına Etkisinin: Merzifon Örneği. *Yüksek Lisans Tezi*, Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ekici G ve Kurt H** (2012) Biyoloji Öğretmen Adaylarının Kamu Personeli Seçme Sınavına (KPSS) Yönelik Kaygı Ve Saldırganlık Düzeylerinin Farklı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 1 (4): 294-308.
- Ellis R** (1994) *The Study Of Second Language Acquisition*, Oxford University Press, 1994.
- Ergin C** (1992) Doktor Ve Hemşirelerde Tükenmişlik Ve Maslach tükenmişlik Ölçeğinin Uyarlanması, Editörler: Bayraktar, Rüveyda Ve İhsan Dağ, VII. Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışmaları, Türk Psikologlar Derneği Yayınları, Ankara. ss. 143 154.
- Erkan Z, Güçray S ve arkadaşları** (2002) Ergenlerin Sosyal Kaygı Düzeylerinin Ana Baba Tutumları Ve Cinsiyet Açısından İncelenmesi. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10 (10):
- Erözkan A** (2004) Üniversite Öğrencilerinin Sınav Kaygısı Ve Başa Çıkma Davranışları. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*.
- Ersoy F** (2001) Tükenmişlik Sendromu. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 2: 11-17.
- Fimian M J and Blanton L P** (1987) Stress, Role, And Burnout Problems Among Teacher Trainees And First-Year Teachers. *Journal of Occupational Behavior*, 8: 157-165.
- Fives H, Hamman D and Olivárez A** (2007) Does Burnout Begin During Student Teaching? Analyzing Efficacy, Burnout, And Support During The Student Teaching Semester. *Teaching And Teacher Education*, 23: 916-934.
- Freudenberger H J** (1974) Staff burn-out. *Journal of Social Issues*, 30 (1): 159-165.
- Geçtan E** (1993) *İnsan Olmak*, İstanbul, Remzi Kitabevi.

KAYNAKLAR (devam ediyor)

- Güdük M, Erol G, Yağcıbulut Ö, Uğur Z, Özvarış B ve Aslan D** (2005) Ankara'da Bir Tıp Fakültesi'nde Okuyan Son Sınıf Öğrencilerde Tükenmişlik Sendromu. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 14 (8): 169-173.
- Güler D ve Çakır G** (2013) Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Sınav Kaygısını Yordayan Değişkenlerin İncelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4 (39): 82-94.
- Gündüz B, Çapri B ve Gökçakan Z** (2012) Üniversite Öğrencilerinin Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*. 19: 28-55.
- Gümüş H** (2006) Farklı Mesleklerde Çalışanların İş Ve Yaşam Doyumlarının Tükenmişlik Düzeyleri Açısından Karşılaştırılması. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Gürbüz Z** (2008) Kars İlinde Görevli Okul Öncesi Öğretmenlerinin İş Tatmin Düzeyleri ve Mesleki Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul; Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Goddard R and O'Brien P** (2007) Preservice teacher education and beginning teacher burnout. Paper Presented at the Annual Meeting in Australian Association for Research in Education Annual Conference 2006, 27-30 Nov 2006, Adelaide, Australia
- Hellesoy O, Gronhaug K and Kvitastein O** (2000) Burnout: conceptual issues and empirical findings from a new research setting. *Scandinavian Journal of Management*, 16: 233-247.
- İlbay A B** (2014) Çözüm Odaklı Kısa Süreli Grupla Psikolojik Danışmanın Üniversite Öğrencilerinin Tükenmişlik Düzeyleri Üzerindeki Etkisi. *Doktora Tezi*, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Kaçar M ve Sarıçam H** (2015) Sınıf Öğretmen Adaylarının Üstbiliş Farkındalıkları İle Matematik Kaygı Düzeyleri Üzerine Bir Çalışma. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5 (2): 137-152.
- Kaçmaz N** (2005) Tükenmişlik (Burnout) Sendromu. *İst. Tıp Fakültesi Dergisi*, 68: 29-32.
- Kahill S** (1988) Symptoms of Professional Burnout: A Review of The Empirical Evidence. *Canadian Psychology*, 29 (3): 284-297.
- Karaçanta H** (2009) Öğretmen Adayları İçin Kamu Personeli Seçme Sınavı Kaygı Ölçeğinin Geliştirilmesi (Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması). *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25: 50-57.

KAYNAKLAR (devam ediyor)

- Karakaş M** (2017) Tükenmişlik Sendromunun Üniversite Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri Üzerinden Değerlendirilmesi. *Yüksek Lisans Tezi*, Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Anabilim Dalı, İstanbul.
- Karakelle S ve Canbolat S** (2008) Tükenmişlik Düzeyi Yüksek İlköğretim Öğretmenlerinin Öğrencilere Yaklaşım Biçimlerinin İncelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 33 (147):
- Karasar N** (2009) *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kaşlı M** (2009) Otel İşletmelerinde İşgörenlerin Kişilik Özellikleri, Lider Üye Etkileşimi Ve Tükenmişlik İlişkisinin İncelenmesi. *Yayımlanmamış Doktora Tezi*, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Kaya M ve Varol K** (2004) İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Durumluk-Sürekli Kaygı Düzeyleri Ve Kaygı Nedenleri (Samsun Örneği). *On dokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 17 (17): 31-63.
- Kayabaşı Y** (2008) Bazı Değişkenler Açısından Öğretmenlerin Mesleki Tükenmişlik Düzeyleri. *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20: 191-212.
- Kılıç D** (2003) *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. Erzurum: Aktif Yayıncılık.
- Kırılmaz A Y, Çelen Ü ve Sarp N** (2003) İlköğretimde Çalışan Bir Öğretmen Grubunda “Tükenmişlik Durumu” Araştırması”. *İlköğretim Online*, 2 (1): 2-9.
- Koyuncu M** (2005) Üniversite Öğretim Elemanlarında Tükenme Duygusu Ve Organizasyondan Ayrılma İsteğine Etkisi. 13. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi, İstanbul Üniversitesi.
- Köse E Ö, Diken E H ve Gül Ş** (2017) Biyoloji Öğretmen Adaylarındaki Tükenmişlik Ve KPSS Kaygı Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 37 (3): 186-207.
- Küçüksüleymanoğlu R ve Eğilmez H O** (2013) Müzik Öğretmeni Adaylarının Tükenmişlik Düzeyleri: Uludağ Üniversitesi Örneği. *International Journal of Social Science* 6 (3): 905-923.
- Lambie G W** (2007) The Contribution Of Ego Development Level To Burnout In School Counselors: Implications For Professional School Counseling. *Journal of Counseling And Development*, 85: 82-88.
- Maraşlı M** (2005) Bazı Özelliklerine Ve Öğrenilmiş Güçlülük Düzeylerine Göre Lise Öğretmenlerinin Tükenmişlik Düzeyleri. *Türk Tabipleri Birliği Mesleki Sağlık Ve Güvenlik Dergisi*, 23: 27-33.

KAYNAKLAR (devam ediyor)

- Maslach C** (2003) Job Burnout: New Directions In Research And Intervention. *Current Directions in Psychological Science*, 12 (5): 189-192.
- Maslach C and Leiter M P** (1997) *The Truth About Burnout: How Organizations Cause Personal Stress And What To Do About It*. San Francisco: Jossey Bass.
- Maslach C, Schaufeli W B and Leiter M P** (2001) Job Burnout. *Annu. Rev. Psychol.*, 52: 397-422.
- Maslach C and Jackson S E** (1981) The Measurement of Experienced Burnout. *Journal of Occupational Behavior*, 2: 99-113.
- Maslach C and Schaufeli W B** (1993) Historical and conceptual development of burnout. In W.B. Schaufeli, C. Maslach, T. Marek (Eds.), *Series in Applied Psychology: Social Issues and Questions. Professional Burnout: Recent Developments in Theory and Research* (pp. 1-16). Philadelphia: Taylor & Francis.
- Maslach C and Zimbardo P G** (1982) *Burnout-The cost of Caring*. New Jersey: Prentice-Hall, Inc., Englewood Cliffs.
- Mete M, Ünal Ö F, Akyüz B ve Kılıç R** (2015) Psikolojik Şiddetin İşe Bağlı Tükenmişliğe Etkisi: Batman İlinde Öğretmenler Üzerine Bir Araştırma. *Visionary E-Journal/Vizyoner Dergisi*, 6 (12): 37-61.
- Mutlu İ** (2009) Okul Yöneticilerinin Liderlik Stilleriyle Öğretmenlerin Tükenmişlik Düzeyleri Arasındaki İlişki (Ankara İli Örneği). *Yüksek Lisans Tezi*, Ankara; Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Öner N** (1997) Durumluluk-Sürekli Kaygı Envanterinin Türk Toplumunda Geçerliliği. *Doçentlik Tezi*, Hacettepe Üniversitesi.
- Öner N ve Compte A L** (1998) *Süreksiz Durumluluk / Sürekli Kaygı Envanteri El Kitabı (2)*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.
- Ören N ve Türkoğlu H** (2006) Öğretmen Adaylarında Tükenmişlik. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (16).
- Özcan L** (2018) “Kamu Personeli Seçme Sinavına Hazırlanan Adayların Mizaç ve Karakter Boyutları ile Sınav Kaygıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özçelik B** (2009) Belediyelerde Çalışan İş Görenlerin Durumluluk Kaygı, İş Doyumu Ve Tükenmişlik Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

KAYNAKLAR (devam ediyor)

- Özsarı İ** (2008) Eğitim Fakültesi Son Sınıf Öğrencilerinin KPSS Merkezi Sınavı Odaklı Gelecek Kaygıları Ve Mesleki Beklentileri. *Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı, İstanbul.
- Pines A M** (1993) Burnout: An existential perspective. In Professional Burnout". Recent Developments in theory and reserch, 33-51.
- Sadıkoglu M, Hastürk G ve Polat O** (2018) Fen Bilimleri Öğretmen Adaylarının Mesleki Kaygı Düzeyleri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11 (56): 629- 637.
- Sağlam A Ç** (2008) Müzik Öğretmenliği Bölümü Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5 (1): 59-69.
- Schaufeli W B, Martinez I, Marques-Pinto A, Salanova M and Bakker A** (2002) Burnout and engagement in university students. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 33 (5): 464-481.
- Schaufeli W B and Janczur B** (1994) Burnout among Nurses: A Polish-Dutch Comparison. *Journal of Cross Cultural Psychology*, 25: 95-113.
- Scovel T** (1991) The Effect of Affect on Foreign Language Learning: A Review of Anxiety Research. Horwitz, D. J. Young, (Eds.). *Language Anxiety: From Theory and Research to Classroom Implications*. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice Hall.
- Seçer İ** (2011) Psikolojik Danışmanların Tükenmişlik Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Seligman M** (1990) *Learned Optimism*. Simon LE Schuster: New York.
- Semerci N** (2001) Üç Farklı Grubun Öğretmenliğe İlişkin Tutumları. X. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildirileri, 1, 818–825. Bolu.
- Soysal A** (2011) *İş Yaşamında Tükenmişlik*. Çimento Endüstrisi İşverenleri Sendikası, 14-26.
- Spielberger C D** (1972) Anxiety: Current Trends in Theory and Research. Academic Press. students. *Journal of Educational Psychology*, New Jersey. 1972 (80): 210-216.
- Sürgevil O** (2006) *Çalışma Hayatında Tükenmişlik Sendromu. Tükenmişlikle Mücadele Teknikleri*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Sweeney J T and Summers S L** (2002) The Effect of The Busy Season Workload on Public Accountants Job Burnout. *Behavioral Research in Accounting*, 14: 223-245.

KAYNAKLAR (devam ediyor)

- Şahin D E** (2007) Öğretmenlerin Mesleki Tükenmişlik Düzeyleri (Ankara İli İlköğretim ve Ortaöğretim Okulları Örneği). *Yüksek Lisans Tezi*, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Şimşek H** (2003) Ortaöğretim Alan Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisans Programına Devam Eden Öğrencilerin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Elektronik Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2 (1):
- Teltik H** (2009) Okul Öncesi Öğretmenlerinin Mesleki Yeterlilik Algularının İş Doyumu Ve Tükenmişlik Düzeyleriyle İlişkinin Belirlenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Tosun M** (2017) Sınıf Öğretmenlerinin Duygusal Zekâ Ve Tükenmişlik Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Rize.
- Tulunay Ö** (2010) Sınıf Öğretmenlerinin Tükenmişlik Düzeylerine Örgütsel Bağlılık Ve Örgütsel İletişim İle İlişkisi (Sivas Ğli Örneği). Kırıkkale: Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Tümkaya S, Aybek B ve Çelik M** (2007) KPSS'ye Girecek Öğretmen Adaylarındaki Umutsuzluk Ve Durumluk-Sürekli Kaygı Düzeylerini Yordayıcı Değişkenlerin İncelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7 (2): 953-974.
- Tümkaya S ve Çavuşoğlu İ** (2010) Sınıf Öğretmenliği Son Sınıf Öğretmen Adaylarının Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19 (2): 468-481
- Yanar A İ** (2011) Anadolu Lisesi Öğretmenlerinin Mesleki Tükenmişliklerinin ve Örgütsel Bağlılıklarının Çalıştıkları Okulların 2010 YGS'deki Başarılarına Göre İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Yıldırım A ve Şimşek H** (2006) *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (6. baskı) Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım F** (1996) Banka Çalışanlarında İş Doyumu Ve Algılanan Rol Çatışması İle Tükenmişlik Arasındaki İlişki. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yılmaz T** (2013) Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Tükenmişlik Düzeyleri (Ordu İli Uygulaması). *Yüksek Lisans Tezi*, Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

KAYNAKLAR (devam ediyor)

- Yoldaş M A** (2019) Ortaokul Öğretmenlerinin Tükenmişlik Düzeyleri İle Örgütsel Bağlılık Düzeylerinin İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*, Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep.
- Yungul N T** (2006) Sınıf Öğretmenlerinin Tükenmişlik Düzeylerinin Değerlendirilmesi (İstanbul İli Örneği). *Yüksek Lisans Tezi*, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

EK AÇIKLAMALAR

EK A: Kişisel Bilgi Formu

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Sevgili Öğrenciler,

Yüksek lisans tez çalışmasında kullanılmak üzere hazırlanmış olan ölçekler, sizlere tamamen araştırma amaçlı uygulanacaktır. Her bir ifadeyi okuduktan sonra, ifadeye katılıp katılmadığınızı, ifadeye ne derecede katıldığınızı yada katılmadığınızı, liste üzerinde ayrılan yerlere işaretleyiniz. Araştırmanın geçerli ve güvenilir sonuçlar verebilmesi için ölçek maddelerine samimi yanıtlar vermeniz önem taşımaktadır. Katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

Aydın AKDENİZ
Yüksek Lisans Öğrencisi

1. Cinsiyetiniz
 Kadın   Erkek
2. Sınıfınız
 1.sınıf   2. Sınıf   3.Sınıf   4. Sınıf
3. Yaşınız
 19   20   21   22   23   24
4. Genel not ortalamanız (Lütfen yazınız) (4 üzerinden .....)
5. Kendiniz dahil kardeş sayınız (Lütfen yazınız.....)
6. Annenizin Öğrenim Durumu
 Okur-yazar değil   Lise mezunu
 Okur-yazar ama ilkokul mezunu değil   Üniversite mezunu
 İlkokul mezunu   Yüksek Lisans mezunu
 Ortaokul mezunu   Doktora mezunu
7. Babanızın Öğrenim Durumu
 Okur-yazar değil   Lise mezunu
 Okur-yazar ama ilkokul mezunu değil   Üniversite mezunu
 İlkokul mezunu   Yüksek Lisans mezunu
 Ortaokul mezunu   Doktora mezunu
8. Ailenizin aylık gelir düzeyi
 0 – 999 TL arası   4.500 – 5.499 TL arası
 1.000 – 1.499 TL arası   5.500 – 6.499 TL arası
 1.500 – 2.499 TL arası   6.500 – 7.499 TL arası
 2.500 – 3.499 TL arası   7.500 ve üzeri
 3.500 – 4.499 TL arası
9. Kazandığınız Üniversite ve fakülteyi; isteyerek tercih ettim   istemeyerek tercih ettim

EK B: Maslak Tükenmişlik Envanteri Öğrenci Formu

MASLACH TÜKENMİŞLİK ENVANTERİ ÖĞRENCİ FORMU		Hiçbir Zaman	Bazen	Genellikle	Çoğu Zaman	Her Zaman
A. TÜKENME						
1	Derslerimden duygusal olarak yıldığımı hissediyorum					
2	Okuldaki bir günün sonunda kendimi bitkin hissediyorum					
3	Sabah kalkıp yeni bir okul gününe başlamak zorunda olduğumu düşündüğümde kendimi yorgun hissediyorum					
4	Ders çalışmak veya bir derse girmek benim için gerçekten bir yükür					
5	Derslerden tükendiğimi hissediyorum					
B. DUYARSIZLAŞMA						
6	Okula başladığımdan beri derslere olan ilgim azaldı					
7	Derslerime ilişkin isteğim azaldı					
8	Derslerimin potansiyel yararlılığı konusunda kuşku duyuyorum					
9	Derslerimin öneminden kuşkuluyum					
C. YETKİNLİK						
10	Derslerimde karşılaştığım problemleri etkili bir şekilde çözebilirim					
11	Bana göre iyi bir öğrenciyim					
12	Ders aldığım süre boyunca birçok ilginç şey öğrendim					
13	Ders esnasında, yapılan şeylerde etkin olduğumdan eminim					

EK C: KPSS Sınavı Kaygı Ölçeği

Kamu Personeli Seçme Sınavı Kaygı Ölçeği		Hiçbir Zaman	Bazen	Genellikle	Çoğu Zaman	Her Zaman
A. GENEL KAYGI						
1	KPSS'vı aklıma geldikçe uykularım kaçar.					
2	KPSS sorularının kolay olacağını düşünerek hiç endişelenmem.					
3	KPSS deneme sınavlarında kendimi çok rahat hissederim.					
4	KPSS'nın yapılacağı gün bildiklerimi unutacak kadar heyecanlanmaktan korkarım.					
5	KPSS deneme sınavlarından önce bile bir türlü rahat olamam.					
6	KPSS'na tam olarak hazırlandığımı düşünürüm.					
7	KPSS'nda başarılı olamayacağım endişesi, sınava hazırlık çalışmalarımı olumsuz etkiler.					
8	KPSS'nda başarılı olamayacağım endişesinin sınav başarıımı da olumsuz etkileyeceğini düşünürüm.					
9	KPSS'na hazırlanırken, huzursuzluk yaşamam.					
B. KENDİNİZİ NASIL GÖRDÜĞÜNÜZ VE BAŞKALARININ SİZİ NASIL GÖRDÜĞÜ İLE İLGİLİ ENDİŞELER						
10	KPSS'nı kazanamazsam da kendimle ilgili (özgüven, başarı) düşüncelerim değişmez.					
11	KPSS'nın benim için aşılamaz bir engel olduğunu aklıma bile getirmem.					
12	KPSS denem sınavlarında düşük not aldığımda çevreme karşı kırıcı olurum.					
13	KPSS'nı kazanamazsam küçük düşeceğimi düşünürüm.					
C. GELECEKLE İLGİLİ ENDİŞELER						
14	KPSS'ndan dolayı öğretmen olamayacağımdan korkarım.					
15	İlk girdiğim KPSS'ını kazanamazsam da sonraki sınavlarda başarılı olabilirim.					
16	Öğretmen olabilmemin, KPSS'nda alacağım sonuca bağlı olması beni çok rahatsız eder.					
D. SINAVA HAZIRLIK						
17	KPSS'na hazırlanmak bana zor gelir.					
18	KPSS'na nasıl hazırlanacağım endişesi taşırım.					
19	KPSS'nın yeterli düzeyde hazırlanıldığında hiçte korkulacak bir sınav olmadığını düşünürüm.					

EK D: Alınan İzinler

Kayıt Tarihi: 23.10.2018

Protokol No: 423

05/11/2018

T.C

BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ İNSAN ARAŞTIRMALARI ETİK KURULU KARARI

ÇALIŞMANIN TÜRÜ:	Anket, Ölçek
BAŞLIK:	Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Tükenmişlik ve KPSS Kaygı Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi
SORUMLU ARAŞTIRMACI:	Aydın Akdeniz
KARAR:	Uygun

ETİK KURUL ÜYELERİ

1- Prof. Dr. Hamza ÇEŞTEPE (Başkan)

2- Doç. Dr. Ayça DEMİR (Başkan Yrd.)

3- Doç. Dr. Ali ARSLAN (Başkan Yrd.)

4- Prof. Dr. Mehmet Ali KURÇER

5- Doç. Dr. Hasan MEYDAN

6- Doç. Dr. Ertuğrul YILDIRIM

7- Dr. Öğr. Üyesi Elif DİRİMEŞE

İMZA

29.05.2014 tarih ve 2014/08-13 sayılı Senato Kararı ile kabul edilmiştir.

T.C.
ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ
Ereğli Eğitim Fakültesi Dekanlığı

Sayı : 41976839/100/
Konu : Tez Çalışması

Sayın Aydın AKDENİZ

Fakültemizde Yüksek Lisans Tez konunuz olan "Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Tükenmişlik ve KPSS Kaygı Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi" isimli tez çalışmanız kapsamındaki veri toplama araçlarını Fen Bilgisi Öğretmenliği Lisans programında öğrenim gören 1.,2.,3. ve 4. Sınıf öğrencilerine uygulamak isteğiniz uygun bulunmuştur.

Gereğini bilgilerinize rica ederim.

e-imzalıdır
Prof. Dr. Soner YAVUZ
Dekan V.

19/12/2018 : Y.AYMELEK
19/12/2018 Fak.Sek. : N.OĞUZ

Evrak Doğrulama İçin : <https://ebys.beun.edu.tr/enVision/Dogrula/LM4HH6P>

BEÜ Ereğli Eğitim Fakültesi, 67300, Kdz. Ereğli, Zonguldak

Ayrıntılı bilgi için irtibat: Y.AYMELEK

Tel: : (0372) 322 17 03

Faks: (0372) 323 06 93

E-Posta: :

Elektronik ağı: <http://egitim.beun.edu.tr/>

eregli.egitim@karaelmas.edu.tr

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

ÖZGEÇMİŞ

Aydın AKDENİZ 1987 yılında KDZ. Ereğli de doğdu. Liseyi Zonguldak Kozlu Lisesinde tamamlayarak 2005 yılında Kocaeli Üniversitesi Fen Bilgisi Öğretmenliği bölümünü kazandı. 2009 yılında mezun olarak 2010 da Fen Bilgisi Öğretmeni olarak göreve başladı. 2014 yılında Bülent Ecevit Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans eğitimine başladı ve 2019 yılında yüksek lisans eğitimini tamamladı. Zonguldak Alaplı Atatürk Ortaokulunda Fen Bilimleri Öğretmeni olarak görevine devam etmektedir.

ADRES BİLGİLERİ:

Adres: Alaplı/ZONGULDAK

Tel: (+90) 372 378 39 39

E-posta: aydinakdeniz@gmail.com